

Ćwiczenie może być wyjściem dla innych ćwiczeń zachowań asertywnych: jak odmawiać, jak bronić swoich granic.

W przypadku zagrożeń losowych – choć nie mamy na nie bezpośredniego wpływu – należy przygotować się na właściwe postępowanie w razie ich wystąpienia. Nie na darmo w szkołach przeprowadza się próbną alarmy przeciwpożarowe – uczymy się wtedy, jak postępować, czego należy unikać, gdzie się udać i – co najważniejsze – jak zachować spokój i nie panikować.

Warto zaznaczyć, że zagrożeni możemy być zarówno jako ofiary, jak i jako osoby udzielające pomocy. Przykładem jest praca strażaka. A ile to ludzi utonęło ratując tonących? Czasem nie zdajemy sobie sprawy z zagrożeń. Może więc warto zrobić sobie taką własną listę i przeanalizować ją. Co zagraża mi w mniejszym, a co w większym stopniu? Jak mogę temu zaradzić? Jak tego uniknąć? Na co nie mam wpływu? Ćwiczenie takie nie zaszkodzi, a być może kiedyś ocali nasze życie...

Nie wszystkie zajęcia możemy (albo umiemy) przeprowadzić sami. Warto skorzystać z pomocy fachowców: pedagogów, psychologów, pracowników Sanepidu, Policji czy instruktorów Harcerskiej Szkoły Ratownictwa (hst@zhp.org.pl).

Źródła:

Jachimski M. „Scenariusze lekcji wychowawczych”, Wyd. UNUS, 1997
 Chomczyńska-Miliszkievicz M., Pankowska D. „Polubić szkołę”, WSiP, Warszawa 1995
 Portmann R. „Gry i zabawy przeciwko agresji”, Wydawnictwo JEDNOŚĆ, Kielce 1999
 Rojewska J., Jachimski M. „Grupa bawi się i pracuje”, cz. I i II, Wyd. UNUS
 Miesięcznik Instruktorów ZHP „Czuwaj” październik 2002

Przeciwi SZAROŚCI

Wyprawka dla drużynowego

Związek Harcerstwa Polskiego

Autorzy

Zaczynij od celu, mój przyjacielu! – phm. Katarzyna Krawczyk

Służba, Braterstwo, Praca nad sobą – hm. Tomasz Huk

Praca z Prawem i Obietnicą Zucha, z Prawem i Przyczuczeniem Harcerskim – phm. Anna Socha

Wzorce osobowe, Agresja i przemoc, Problemy emocjonalne, Bezpieczeństwo i jego zagrożenia – hm. Sylwia Krause

Redakcja hm. Anna Poraj

ISBN 83-89037-33-5

Publikacja wydana na zlecenie Głównej Kwatery Związku Harcerstwa Polskiego przez Harcerskie Biuro Wydawnicze „Horyzonty”

- ✓ czy w swoim otoczeniu widzimy osoby o podobnych cechach?
- ✓ czy te cechy są rzadkie, czy raczej powszechne?
- ✓ czy i jakie cechy sami posiadamy?

Ćwiczenie ma służyć stworzeniu obrazu osoby godnej zaufania. Należy przy tym zaznaczyć, że nie tylko my znamy tę charakterystykę. Osoby, które wciągają młodych ludzi do sekt, też mogą takie cechy posiadać (oddziaływanie psychologiczne na potencjalną ofiarę). Trzeba nastawić się na ostrożne postępowanie w przypadku osób nieznanych. Dopelnieniem ćwiczenia może być określenie sposobów naszego zachowania, kiedy trafimy na osobę, która chce nam wyrządzić krzywdę (przedstawiciel sekty, zboczeniec). Zwróćmy uwagę na to, że nie każdy elegancik musi być naszym przyjacielem i chcieć naszego dobra. Także i nie każdy zębrzący człowiek musi wyrządzić nam krzywdę. Czasem się zdarza, że po jednym nieprzyjemnym incydencie jesteśmy w stanie przypisywać określone cechy wszystkim, którzy są podobni do tego, kto wyrządził nam krzywdę. Ludzi oceniamy raczej po ich zachowaniu niż tylko po wyglądzie.

Moje granice

- Każda osoba otrzymuje arkusz papieru i piśak. Na arkuszu malujemy 6 kół i opisujemy je: moja przestrzeń, moje rzeczy, mój czas, moje myśli, moje uczucia, moje ciało. W poszczególnych kółkach zaznaczamy symbolicznie liczbę osób, stopień ingerencji i częstotliwość naruszania przez innych tych granic. Przykłady:
- ✓ moja przestrzeń: wchodzenie bez pukania do czyjegoś pokoju; brak w pokoju szafek, do których nikt inny nie zagląda;
 - ✓ moje rzeczy: pożyczanie bez pozwolenia; zagładanie do cudzych szuflad, toreb;
 - ✓ mój czas: decydowanie za kogoś, co ma robić w danym czasie; obciążanie obowiązkiem wbrew woli;
 - ✓ moje myśli: przerywanie wypowiedzi; niedopuszczanie do głosu; wścibskie wyprytywianie;
 - ✓ moje uczucia: ingerowanie w dobór przyjaciół; lekceważenie uczuć;
 - ✓ moje ciało: szturchanie; popychanie; obejmowanie bez pozwolenia.

W podsumowaniu należy zwrócić uwagę na to, jak reagujemy na zachowania, gdy ktoś narusza nasze granice, jak powinniśmy bronić swych praw do intymności nie używając agresji. Czy często naruszane są nasze granice? Pamiętajmy też o tym, że każdy z nas też często narusza granice innych ludzi. Drażliwym i ryzykownym tematem może być naruszanie granic własnego ciała (maltretowanie i wykorzystywanie seksualne). Dobrze przy tym poinformować, gdzie i do kogo można w tej kwestii zwrócić się o pomoc. Pomocą służą: pedagodzy szkolni i wychowawcy, pracownicy socjalni, pracownicy poradni psychologiczno-pedagogicznych, policjanci i – przede wszystkim – rodzice. Jeśli sprawa jest drażliwa, można najpierw skorzystać z telefonu zaufania (jego numer znajdziesz w każdej gazecie lokalnej).

to nie mamy go, niestety, na te trzecie. Wtedy ważne jest właściwe postępowanie, które będzie nakierowane na przeżycie lub zminimalizowanie uszkodzeń.

Najważniejsze w profilaktyce zagrożeń jest **uświadomienie** sobie ich istnienia i wypracowanie sposobów przeciwdziałania im. Najlepszym środkiem jest zabawa. Poprzez zabawę możemy nie tylko uświadamiać, ale i tagodzić niektóre zaistniałe już problemy. Wypróbuj te, które najbardziej ci się podobają.

Tydzień promocji zdrowia

W naszych gromadach i drużynach możemy przeprowadzić zajęcia związane z promocją zdrowia (w gromadzie jako cykl niesprawnościowy, w drużynie – jako zadanie zespołowe). Wszystkie pomysły powinny pochodzić od naszych podopiecznych, lecz czasami można im trochę pomóc. W ramach tego tygodnia możemy: zorganizować konkurs plastyczny „W zdrowym ciele, zdrowy duch” i wystawę tych prac; konkurs wiedzy o zdrowiu dla dzieci z klas młodszych; debatę dla starszych „Zdrowie i jego zagrożenia”; spotkanie z dietetykiem i/lub psychologiem; przygotowanie zielnika w celu poszukiwania alternatywnych sposobów walki z niektórymi chorobami lub wzmacniania odporności organizmu.

Wydychamy stres

Ćwiczenie ma charakter relaksacyjny przez kontrolę oddychania. Do przeprowadzenia w każdym warunkach.

- ✓ Uczestnicy udają, że zrywają jabłko. Sięgając obiema rękami do wyimaginowanej gałęzi, wdychają głęboko przez nos powietrze. „Zrywają jabłko”, a następnie odkładając je do „skrzynki” – pochylając się, stopniowo wydychają ustami powietrze.
 - ✓ Uczestnicy stają swobodnie na środku sali. Udają, że są balonami. Wciągają przez nos bardzo dużo powietrza, naprężają mięśnie – stają się nadmuchanymi balonami. Chwilę wytrzymują, a następnie powoli wypuszczają powietrze i wiotczeją, tak jakby ktoś wypuszczał powietrze z balonu.
- Odpowiednie oddychanie – pełne, głębokie i spokojne – ma ogromne znaczenie dla dobrego fizycznego funkcjonowania organizmu. Również w istotny sposób wpływa na psychikę – uspokaja i wycisza. Przy tych ćwiczeniach należy zadbać o dopływ świeżego powietrza, a już najlepiej – przeprowadzać je na wolnym powietrzu (np. w lesie).

Komu warto zaufać?

Celem zabawy jest stworzenie możliwości do określenia zachowań i cech wzbudzających zaufanie.

Grupę dzielimy na zespoły. Każdy zespół ma do dyspozycji różnokolorowe gazety. Z nich zespoły przygotowują portrety ludzi, których obdarzyliby zaufaniem (podkreślamy cechy wyglądu, cechy zachowania itp.). Po zakończeniu pracy podsumowujemy ćwiczenie:

Być wychowawcą – znaczy:
dawać, służyć, pomagać, inspirować...

Aleksander Kamiński

Jesteś bardzo ważną osobą. I to nie tylko dlatego, że teraz się uśmiechasz. Masz bardzo ważne zadanie do wykonania. Z chwilą, kiedy na Twoim ramieniu zawisł granatowy sznur – sznur najważniejszego harcerskiego wychowawcy, na barkach Twoich spoczęła również odpowiedzialność za to, jakimi ludźmi będą Twoje zuchy, harcerki, harcerze. Każdym swoim czynem i słowem wpływasz na ich system wartości, na ich sposób myślenia i postrzegania świata.

Widzisz w swoich podopiecznych wiele dobrych cech, zdajesz sobie sprawę również z tego, co należy w nich udoskonalać i rozwijać.

O bardzo ważnym wychowawczym zadaniu naszego Związku wiele dyskutowano w czasie XXXII Zjazdu ZHP. W tej książeczce możesz przeczytać tekst przyjętej na Zjeździe deklaracji ideowej. Podkreślono w niej konieczność wspierania Ciebie – drużynowego – w oddziaływaniu wychowawczym. Chcemy Ci pomóc.

Dlatego właśnie powstała ta książeczka, dlatego też powstały następne, z tego powodu działa poradnic-two internetowe (www.zhp.org.pl), a w miesięczniku instruktorskim „Czuwaj” w każdym numerze przeczytać możesz o wielu istotnych dla każdej drużyny problemach wychowawczych.

Książeczka, którą trzymasz w ręku, na pewno nie wyczerpuje wszystkich tematów. W tej pierwszej z adresowanych do harcerskich wychowawców znajdziesz między innymi pomysły, jak stawiać przed sobą cele wychowawcze, jak pomóc swoim zuchom i harcerzom radzić sobie z problemami emocjonalnymi, z agresją, jak budować braterstwo, jak zachęcać do samorozwoju, jak wychowywać do służby. Jeszcze wiele z tematów pozostaje nietkniętych, a inne nie są rozwinięte wystarczająco. Czekamy na Twoje uwagi i pytania. Będą inspiracją do tworzenia drugiej części materiału.

Czekamy również na opisy Twojego wychowawczego dorobku. Jeżeli chcesz podzielić się swymi doświadczeniami z innymi, chętnie Twoje materiały opublikujemy.

Czuwaj!

hm. Anna Poraj

zastępczyni naczelnika ZHP

DEKLARACJA IDEOWA XXXII ZJAZDU ZHP „BĄDŹMY CZYTELNI, BĄDŹMY WIDOCZNI, BĄDŹMY OTWARCI”

Doświadczenie na różnych polach wskazuje, że są pewne mierzalne, których należy unikać przy spuszczeniu na wodę naszego statku – Skautingu, aby się nie rozbił, przetradzając się w przedsiębiorstwo, lub nie zabląkał w ślepe kanały, które nigdy nie prowadzą na otwarte morze. (...) Nie jest skauting organizacją dobroczynności dla osób z towarzystwa, prowadzoną dla dobra biednych dzieci. Nie jest szkołą z ograniczonych programem i przepisami egzaminów. Nie jest brygadą oficerów i żołnierzy. Nie jest agencją posłańców dla wygody publiczności. Nie jest wystawą, na której osiąga się powierzone wyniki przy pomocy zapłaty w postaci odznak honorowych, medali itp.

To wszystko dotyczy strony zewnętrznej, podczas gdy wychowanie skautowe buduje się całe od wewnątrz.

„Wskazówki dla skautmistrzów”
Naczelnego Skauta Świata

Harcerstwo istnieje na ziemiach polskich od dziewięćdziesięciu lat. W tym czasie miliony dziewcząt i chłopców przeżyło niezapomnianą harcerską przygodę swojego życia.

Harcerstwo jest czymś więcej niż organizacją młodzieżową. To spontaniczny ruch społeczny, kształtujący postawy i charakter, wychowujący gorących patriotów i aktywnych obywateli. Harcerstwo to służba definiowana przez odpowiedzialność, wewnętrzną przekonanie i aktywność społeczną, to braterstwo i praca nad sobą. Wszystko po to, aby jak najlepiej poznać otaczający nas świat i pozostawić lepszym, niż go zastaaliśmy.

Głębokie przemiany społeczne, ustrojowe i gospodarcze zachodzące w naszym społeczeństwie mają znaczny wpływ na funkcjonowanie Związku Harcerstwa Polskiego. Zmieniają się także postawy oraz potrzeby dzieci i młodzieży. Chcąc sprostać oczekiwaniom młodych ludzi i wyzwaniom współczesnego świata, stanęliśmy przed koniecznością wzmocnienia i przebudowy organizacji, dokonywanych w taki sposób, aby zachować wyjątkowy charakter i kształtowaną przez lata tożsamość Związku Harcerstwa Polskiego.

BEZPIECZEŃSTWO I JEGO ZAGROŻENIA

Co to jest bezpieczeństwo? Najprościej mówiąc – jest to brak poczucia zagrożenia. Dlatego te dwa pojęcia są ze sobą tak ściśle powiązane. Zagrożone może być nasze zdrowie, a nawet nasze życie; nasze dobra, jak i dobre imię. Zagrożenia mogą pochodzić z różnych źródeł:

A) od samego siebie:

- ✓ samookaleczenie;
- ✓ brak dbałości o higienę osobistą, a co się z tym wiąże – różnego rodzaju choroby (np. pasożytnicze, weneryczne);
- ✓ uzależnienie od alkoholu, tytoniu i narkotyków;
- ✓ niewłaściwy sposób odżywiania: anoreksja (jadłowstręt prowadzący do wychudzenia i odwodnienia organizmu), bulimia (tzw. wilczy głód – osoby chore jedzą bardzo dużo, potem mają wyrzuty sumienia i starają się „pozbyć” pożywienia między innymi zażywając środki przeczyszczające lub wymiotne), otyłość (spożywanie w dużych ilościach pokarmów np. tłustych, słodkich);
- ✓ nieuwaga i nieodpowiedzialność własna (np. pozostawianie włączonego gazu);
- ✓ przemęczenie organizmu stresem prowadzące do różnego rodzaju nerwic;

B) od innych:

- ✓ agresja i przemoc – zarówno jako zjawisko patologiczne (np. przemoc w rodzinie), jak i zupełnie przypadkowe (np. pobicia ze strony gangów, gwałty);
- ✓ uzależnienia psychiczne (tzw. „toksyczne” związki – ludzie uzależniają od siebie innych, np. matka może uzależnić od siebie syna jednaka: dzwoni do niego o każdej porze, próbuje organizować jego życie osobiste, kieruje jego wyborami, wpływa na podejmowane przez niego decyzje);
- ✓ sekty – uzależniają psychicznie, emocjonalnie i materialnie (każdy członek sekty musi odrzucić dotychczasowe życie, pracować na rzecz sekty, swoje dobra materialne przekazać na jej rzecz, najczęściej musi też odizolować się od społeczeństwa);

C) od losu:

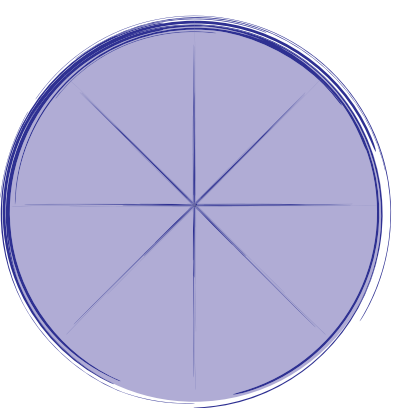
- ✓ wypadki samochodowe;
- ✓ pożary;
- ✓ powodzie.

Zagrożeń czyhających na człowieka może być znacznie więcej. Każdy zna je z własnego doświadczenia. O ile na te pierwsze i drugie (zagrożenia od siebie i zagrożenia od innych) możemy mieć jakikolwiek wpływ,

Tort przyjemności

Każdy otrzymuje kartkę z rysunkiem koła.

Przyjmując, że całe koło to 100% twojej energii, zakresł część koła pokazującą, ile masz jej obecnie. Spróbuj zaznaczyć w kole różnymi kolorami przeżycia pozytywne, które przyczyniły się do powstania tej energii. Obok koła wpisz kolejno zdarzenia, które je spowodowały.

1.
2.
3.
4.
5.
6.

Jako podsumowanie będzie służyła dyskusja o tym, jak pozytywne doświadczenia wpływają na nasze myśli i zachowania. Możemy razem stworzyć listę propozycji, w jaki sposób dostarczać sobie możliwie dużej ilości takich przeżyć.

Lista taka jest użyteczna w każdej grupie wiekowej. Pomaga wyszukiwać rzeczy, sytuacje i zdarzenia, które wywołują pozytywne emocje. Lepiej się wtedy pracuje, uczy i żyje, gdy wiemy, że mamy znów szansę pozytywnego wzmocnienia emocjonalnego.

Sztuka autoreklamy

Przed uczestnikami ćwiczenia stawiamy zadanie-problem: Poszukiwanie pracy. Na kartkach każdy osobno sporządza listę prac, które mógłby wykonać (np. opieka nad dzieckiem; korepetycje z matematyki; malowanie mieszkań i in.). Następnie dobierają się w kilkuosobowe zespoły. Zastanawiają się wspólnie, jakiego typu umiejętności i cechy warto wyeksponować w rozmowie z potencjalnym pracodawcą. Przygotują odpowiednie scenki. Kolejne zespoły odgrywają role pracodawców i kandydatów do podjęcia pracy. Obserwatorzy udzielają informacji zwrotnych kolegom: czy byli przekonujący; czy wzbudzili zaufanie; czy są przekonani, że powierzyłby im określoną pracę, czy nie – i dlaczego. Po wysłuchaniu wszystkich opinii zainteresowani mogą przećwiczyć jeszcze raz sytuacje uwzględniając uwagi.

W podsumowaniu warto porozmawiać o cechach, które gwarantują pomyślność w zdobyciu pracy (pozytywna autoprezentacja).

Misją Związku Harcerstwa Polskiego jest przyczynianie się – za pomocą metody harcerskiej – do rozwoju młodych ludzi w taki sposób, aby w pełni mogli wykorzystać swoje możliwości duchowe, intelektualne, społeczne, emocjonalne i fizyczne jako jednostki i jako odpowiedzialni obywatele – członkowie wspólnot lokalnych, narodowych i międzynarodowych.

Realizacja misji oznacza konieczność wzmocnienia wychowawczego charakteru naszej organizacji, precyzyjnego definiowania celów wychowawczych na podstawie kanonu harcerskich wartości i współczesnych wyzwań. Konieczne jest również wzmocnienie priorytetowej pozycji i aurytetytu drużynowego jako głównego harcerskiego wychowawcy oraz podkreślenie znaczenia metody harcerskiej w realizacji celów wychowawczych harcerskiej wspólnoty.

Podstawowym celem harcerstwa jest wspieranie wychowania młodego człowieka na podstawie uniwersalnego i niezmiennego kanonu harcerskich wartości, zapisanego w Obietnicy i Prawie Zucha. Przyczynieniu i Prawie Harcerskim oraz w budowanej przez dziewięćdziesiąt lat kulturze organizacji. Wyrażają one ideał i kodeks postępowania oraz kształtują styl życia wszystkich członków ruchu harcerskiego. Niezbędna jest przy tym wiarygodność członków i całej organizacji, czyli zgodność czynów z przyjętymi wartościami. ZHP ma więc charakter wspólnoty, w której zuch, harcerz, instruktor, działając we wspólnocie, wybiera własną drogę realizacji harcerskich ideałów.

Siłą harcerstwa było i jest trafne odczytywanie aktualnych wyzwań i program, odpowiadający zmieniającym się potrzebom społecznym. Ponieważ harcerstwo jest ruchem, umie właściwie dostosować się do zmieniających warunków i jest elastyczne w sposobach działania, jakimi się posługuje, aby osiągać cele wychowawcze. Ta dwoistość – wierność ideałom i wrażliwość na zmianę warunków – jest źródłem siły organizacji.

Wychowawczy charakter organizacji opiera się na idei samowychowania i polega na określaniu celów wychowawczych bezpośrednio w drużynach i gromadach, przez członków gromad i drużyn, wspieranych przez odpowiednie przygotowanych drużynowych. Cele te wypływają z ciągłej i uważnej analizy: misji Związku Harcerstwa Polskiego, wartości zawartych w Prawie i Obietnicy, Prawie i Przyczynieniu Harcerskim, Zobowiązaniu Instruktorskim, wartości wynikających z charakteru, tradycji oraz kultury organizacji – swojego kodeksu postępowania, symboli, obyczajów i stosunków międzyludzkich, potrzeb i aspiracji dzieci i młodzieży oraz dotykających je problemów społecznych.

O jakości wychowawczego charakteru organizacji decyduje świadoma realizacja celów wychowawczych jednostki, czyli wyboru własnej drogi rozwoju i systemu wartości oraz świadome budowanie i realizacja celów wspólnoty harcerskiej, instruktorskiej, zastępów, gromad, drużyn i kregów, wspierana przez odpowiedzialnie przygotowane propozycje programowe.

Istotą harcerskiego działania jest przede wszystkim pełna realizacja ideału **harcerskiej służby**, rozumianej jako:

- ✓ **służba Bogu** – wynikająca z osobistego stosunku do duchowych wartości życia – takich, jak miłość, prawda, dobro, sprawiedliwość, wolność, piękno, przyjaźń, braterstwo, wiara, nadzieja; lojalności wobec religii, która je wyraża i akceptacji obowiązków, które z niej wynikają,
- ✓ **służba Polsce** – wynikająca z poczucia przynależności do wspólnoty narodowej i kulturowej, miłości Ojczyzny, poczucia dumy i godności narodowej, szacunku dla państwa i jego historii,
- ✓ **służba sobie i innym** – wynikająca z osobistej odpowiedzialności za indywidualny rozwój i z osobistego stosunku do społeczeństwa, poczucia odpowiedzialności za rodzinę, lokalną społeczność, kraj i cały świat, a także z szacunku dla innych i do świata przyrody.

Realizacja tego ideału polega na budzeniu u zucha, harcerza, instruktora wrażliwości społecznej, kształtowaniu aktywnej i pozytywnej postawy wobec bliźnich oraz uczeniu odpowiedzialności za otoczenie, innych i siebie.

Najważniejszym i bezpośrednim wychowawcą w ZHP jest **drużynowy**. Osobisty przykład, stosowanie metody harcerskiej, wierność harcerskim ideałom w codziennym życiu czyni drużynowego świadomym swej roli wychowawcą. Zadaniem poszczególnych szczebli organizacji i poszczególnych zespołów instruktorskich jest wspomaganie pracy drużynowego, umacnianie jego roli i pozycji w środowisku harcerskim i lokalnym. Jakość pracy drużynowego powinna być troską całej wspólnoty instruktorskiej, jaką jest **hufiec**. Drużynowy winien mieć w niej miejsce szczególne, tak aby żadna ważna decyzja kreująca tę wspólnotę nie była podejmowana bez jego udziału. Przygotowanie instruktora zdolnego do budowania wspólnoty instruktorskiej i przygotowanego do pełnienia funkcji drużynowego – przewodnika i wychowawcy dzieci i młodzieży, nie jest możliwe bez uczestnictwa w zespole instruktorskim – szczepie, kręgu, namiestnictwie, grupie drużynowych.

Harcerstwo dąży do osiągnięcia celu wychowawczego za pomocą metody wychowawczej. **Metoda harcerska** jest ciągle aktualna i ma swoje miejsce wśród nowoczesnych koncepcji wychowania. Cechy harcerskiej metody – pozytywność, indywidualność, wzajemność oddziaływań, dobrowolność i świadomość celów, pośredniość i naturalność – określają charakter naszego działania. Szczególne znaczenie dla jakości pracy wychowawczej w ZHP ma – obok atrakcyjnego programu – świadome i konsekwentne stosowanie harcerskiej metody. Jej znajomość i umiejętność stosowania w pracy wychowawczej jest podstawowym obowiązkiem każdego instruktora.

Organizacyjna tożsamość Związku Harcerstwa Polskiego wyraza z zawsze obecnego w harcerstwie **patryotyzmu** i szczególnej roli, jaką harcerstwo odegrało w historii Polski. Swoją genezą harcerstwo sięga dążeń do odrodzenia Rzeczpospolitej oraz walk o jej niepodległość. Harcerstwo doceniło też rolę rzetelnej edukacji młodzieży. W nauce i chęci doskonalenia się widziało szansę na lepsze życie młodego pokolenia i szybki rozwój Polski. Harcerstwo istotną wagę przywiązuje do rozumienia spraw i zadań odrodzonego

czasem jeszcze zachowuje się nieodpowiedzialnie. Okres dojrzewania jest inaczej nazywany „okresem buntu” przeciw rodzicom, przyjętym schematom, normom zachowań. Nastolatek poszukuje własnej drogi, próbuje wszystkiego. Problemy emocjonalne związane są także z pierwszymi doświadczeniami seksualnymi.

- ✓ Młody dorosły ustabilizował już nieco swoje emocje związane z miłością i seksem. Coś, co teraz może zaburzać prawidłowe jego funkcjonowanie, to obawa o przyszłość i pracę (obawa przed bezrobociem). Bardziej wrażliwi są podatni na depresje i nerwice – młody człowiek nie zawsze umie poradzić sobie z tymi emocjami.

Aby skutecznie radzić sobie z negatywnymi emocjami, trzeba wzmocnić poczucie własnej wartości: umieć dostrzegać swoje zalety i wykorzystywać je w życiu codziennym; znać swoje wady i umieć je przezwyciężyć. Trzeba też wiedzieć, gdzie i do kogo można zwrócić się o pomoc w niektórych przypadkach. I nie bać się ani nie wstydzić z tej pomocy korzystać. Poniższe ćwiczenia możesz wypróbować na sobie, a potem w swojej gromadzie lub drużynie. Pamiętaj, że jesteś wychowawcą i do twoich zadań należy wspomagać rozwój twoich podopiecznych. Pomóż im poszukiwać ich własnych dróg pokonywania przeszkód.

Chciałbym przedstawić...

Wszyscy członkowie grupy dobierają się parami. W ciągu paru minut mają zebrać jak najwięcej informacji na swój temat, by w jak najlepszym świetle zaprezentować partnera kołegom. Później następują prezentacje. W podsumowaniu zachęcamy uczestników do wyrażenia swojej opinii, jak czuli się jako osoby przedstawiające, a jak wtedy, gdy byli bohaterami prezentacji. Czego nowego dowiedzieliśmy się o sobie i swoich kolegach? Ćwiczenie nauczy nas mówić dobrze o sobie i o innych. Czasem wystarczy przecież dobre słowo i od razu lepiej się pracuje, mamy większą motywację do działania...

Dary czterech wróżek

Każdy pisze na kartce cztery rzeczy, które dostał od losu (np. zdrowie, inteligencja, zdolności muzyczne, wzrost, szczególne dzieciństwo). Przypinamy te kartki do ubrania. Spacerując wśród kolegów, zapoznajemy się wzajemnie z treściami tych kartek i ewentualnie, w wyniku rozmowy, dopisujemy „dary losu”, których jeszcze nie uwzględnili. W podsumowaniu zastanawiamy się, czy to zadanie sprawiło nam trudności (jeśli tak, to jakie?). Z jakich mocnych stron zdaliśmy sobie sprawę? Czy były takie, o których nie pomyśleliśmy, a zauważyli je nasi koledzy? Czy treść kartek pomogła nam inaczej spojrzeć na naszą sytuację życiową?

Ciągiem dalszym do tego ćwiczenia może być próba zastanowienia się, jak te „dary losu” wykorzystać w codziennym życiu. Może zaplanujemy w ten sposób nasz życiowy sukces?

PROBLEMY EMOCJONALNE

Pierwsze skojarzenie, jakie pojawia się, kiedy usłyszymy, że ktoś ma problemy emocjonalne, to: zakochał się, a ona go nie chce; kocha, a nie wie, czy też jest kochany... To, oczywiście, bardzo dobre skojarzenie, ale niepełne. Emocje są czymś bardzo skomplikowanym i zawsze sprawiają człowiekowi problemy. Ale po kolei.

Czym są emocje? Są to sposoby reagowania naszego organizmu na to, co się wokół nas dzieje. Kiedy dociera do nas jakiś impuls z zewnątrz, nasz organizm zostaje pobudzony emocjonalnie. Możemy wtedy odczuwać albo przyjemność, albo przykrość. Różnie może to zostać wyrażone: agresją, przegnębieniem, niepokojem, euforią. Od tego zależy będzie z kolei, czy będziemy starali się utrzymać kontakt z osobą, rzeczą lub grupą, która była „sprawcą” tego pobudzenia emocjonalnego. Naturalne jest, że jeśli coś nam sprawia przyjemność, to będziemy dążyć do tego, by to posiadać, przebywać w pobliżu tej rzeczy lub osoby. Jeśli coś sprawia nam przykrość, staramy się tego unikać. Nie zawsze jednak istnieje taka możliwość. W tej sytuacji dochodzi do konfliktu emocjonalnego i mówimy wtedy o problemach emocjonalnych.

Emocje związane są z potrzebami i uczuciami. **Niezaspokojenie potrzeb może być przyczyną wielu problemów emocjonalnych. Na przykład:**

- ✓ potrzeba pokarmu – człowiek głodny może być bardzo agresywny, natęrczywy, albo wręcz przeciwnie – zamknięty w sobie, unikający innych; także niewłaściwe odżywianie może prowadzić do zachwiania podstawowych funkcji organizmu (np. psychiczny rozstrój u osób chorych na bulimię czy anoreksję);
- ✓ potrzeba bezpieczeństwa – dziecko, które nie czuje się dobrze w domu, w szkole, pokazuje to swoim zachowaniem: czasem jest nadzwyczaj pobudliwe, czasem zamyka się w swojej „skorupce”;
- ✓ potrzeba miłości – każdy chce być kochany; dzieci z domów dziecka brak miłości własnej matki przejawiają w chorobie sierocy.

Przykładów może być znacznie więcej. Różne problemy emocjonalne dominują w każdym wieku:

- ✓ Dziecko w wieku zuchowym najczęściej przeżywa problemy związane z lękiem i strachem. Boi się reakcji rodziców na uwagi nauczyciela, boi się publicznego występowania, odpowiadzi przy tablicy. Nagromadzenie takich problemów może prowadzić do fobii szkolnej – strachu przed szkołą i tego, co z nią związane.
- ✓ Nastolatek ma już wypracowane sposoby „walki” z przeciwnościami szkolnymi (są to tzw. strategie uczenia się i zachowania w niektórych sytuacjach). Nastolatkowi towarzyszą problemy związane z okresem dojrzewania oraz pierwszymi sympatiami. Nie chce być traktowany jak dziecko, choć

Państwa Polskiego, poczucia obowiązków i cnót obywatelskich oraz gotowości do poświęceń dla dobra ogółu. Nie jest zatem dziełem przypadku, że na skautowej Iljijce, noszonej przez harcerzy, umieszczono litery ONC – Ojczyzna, Nauka, Cnota, a słowo „Czuwaj” stało się zawołaniem harcerzy.

Obecnie w Polsce demokratycznej i pluralistycznej konieczne jest zachowanie powszechnego i otwartego charakteru harcerstwa, dostępnego dla wszystkich młodych ludzi bez względu na pochodzenie, rasę czy wyznanie.

Harcerstwo to także wychowanie w bezpośrednim kontakcie z przyrodą, rozbudzające wrażliwość na jej piękno i odczuwanie silnej więzi z całą przyrodą, to tak potrzebne dzisiaj przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska i kształtowanie postaw proekologicznych.

Aby skutecznie realizować swe cele, Związek jest samodzielnym stowarzyszeniem, niezależnym ideowo i organizacyjnie od partii i organizacji o charakterze politycznym. Związek jednak aktywnie uczestniczy w życiu publicznym i pełni funkcję rzecznika spraw dzieci i młodzieży oraz ważnych problemów społecznych, mających wpływ na wychowanie i sytuację młodych ludzi.

W realizacji tak zapisanych zasad funkcjonowania Związku Harcerstwa Polskiego najważniejsze jest wyzwanie, by każdy harcerz i instruktor, każda drużyna i cała harcerska wspólnota, by wszyscy byli **czytelnii, widocznii, otwarci**.

Czytelnii – przez wyznawane, oparte na Prawie i Przyrzeczeniu Harcerskim ideały, autentyczne postawy zgodne z naszym systemem wartości, podejmowanie odpowiedzialności za siebie, rodzinę, przyjaciół i najbliższe otoczenie oraz aktualną ofertę wychowawczą, odpowiadającą potrzebom i aspiracjom młodego pokolenia.

Widocznii – przez społeczną wrażliwość, gotowość do podejmowania służby na rzecz rodziny, przyjaciół, szkoły, osiedla, gotowość do zmiany siebie (dzięki naszym ideałom i zgodnemu z nimi działaniu) i tym samym najbliższego otoczenia.

Otwarci – przez bycie partnerami i poszukiwanie partnerów w wychowaniu młodego człowieka na aktywne, odpowiedzialnego i zaradnego obywatela, poszanowanie dla czyjejs odmienności i różnorodności poglądów, stwarzanie szansy przynależności do ruchu każdemu, kto deklaruje przestrzeganie harcerskich zasad.

Warszawa, 9 grudnia 2001 r.

XXXII Zjazd ZHP

ZACZNIJ OD CELU, MÓJ PRZYJACIELU!

Podstawową misją Związku Harcerstwa Polskiego jest przyczynianie się – za pomocą metody harcerskiej – do rozwoju młodych ludzi w taki sposób, aby w pełni mogli wykorzystać swoje możliwości duchowe, intelektualne, społeczne, emocjonalne i fizyczne jako jednostki i jako odpowiedzialni obywatele. Głównym harcerskim wychowawcą jest drużynowy, czyli ty.

Pierwszym krokiem do skutecznego wychowania jest sprecyzowanie, uszczegółowienie celów wychowawczych, które chcesz zrealizować w swojej drużynie.

Określenie celów nie jest proste, bo przede wszystkim trzeba odpowiedzieć na pytanie, co chcemy osiągnąć. Trudno jest postawić sobie cel wychowawczy na rok. Bo czy przez rok możliwe jest wychowanie człowieka? Nie. Dlatego warto określić sobie cele długofalowe, na trzy, cztery lata i do nich dopiero dobrać cele szczegółowe.

Wyobraź sobie, że chcesz, by zuchy w twojej gromadzie, harcerki i harcerze w twojej drużynie byli wrażliwi na krzywdę innych i pomocni innym. Jeśli to będzie twój cel na najbliższe trzy lata, to zastanów się, co będzie wymiernym efektem tego celu. Co to znaczy, że ktoś jest wrażliwy? Jak to sprawdzić? Do tego posłużą ci cele szczegółowe i zamierzenia. Możesz w nich jasno określić, co będą umieli, jacy będą po roku, po dwóch latach, a jacy po osiągnięciu celu twoi wychowanekowie – zuchy, harcerki i harcerze.

Cele na pierwszy rok

Aby członkowie twojej gromady (drużyny) byli pomocni, muszą wiedzieć, w czym i jak mogą pomóc. W takim razie zadania realizowane w tym roku powinny sprawić, że zuchy, harcerki, harcerze będą przygotowani do niesienia pomocy. Wędrownik ukończy kurs na odznakę „ratownika medycznego ZHP”, harcerz starszy będzie potrafił udzielić pomocy w różnych przypadkach, harcerka i harcerz będą umieli opatrzyć ranę, unieruchomić złamanie, ocucić z omdlenia i zawiadomić pogotowie. Zuch będzie wiedział, jak bezpiecznie obchodzić się z ogniem i co zrobić, gdy ktoś się poparzy, jak zaopiekować się młodszym rodzeństwem, jak zareagować w przypadku różnych zagrożeń. Wykorzystaj narzędzia, które masz do dyspozycji, np. odznakę „ratownika medycznego ZHP”, harcerską sprawność „ratownika” lub zuchowe sprawności „doktora”, „strazaka”, „dobrej siostrzyczki”.

Gdybym był wściekły...

Kiedy ktoś jest wściekły, nie musi od razu wrzeszczeć na całe gardło, tupać nogami czy psuć czegoś. Można pozbyć się swojej złości w zupełnie inny sposób. Każdy ma na to swoje metody. Każdy zapisuje – dla siebie – to, co do tej pory robił, aby poradzić sobie ze złością, np. jeździł na rowerze, słuchał muzyki, wskoczył do wanny z zimną wodą. Najlepsze i najbardziej oryginalne pomysły zapisujemy na plakacie i umieszczamy go w dobrze widocznym miejscu.

W ten sposób otrzymamy listę najlepszych rozwiązań. Jeśli ktoś jest wściekły i nie wie, co zrobić, być może na tej liście znajdzie sposób, który będzie dla niego najbardziej efektywny. Czasem trudno samemu coś wymyślić.

Obrażanie publiczności

Grupę dzielimy na dwa zespoły i przydzielamy im jakieś role (np. koty – psy, widelce – łyżki, dziecioty – korniki). Na początku trzeba jasno określić reguły.

- ✓ Każdy zespół przygotowuje zarzuty, przewiska, obraźliwe wyrazy skierowane do przeciwników (ustalmy jednak, że wyrazy wulgarnie nie są mile widziane!).
- ✓ Zespoły ustawiają się lub siadają naprzeciw siebie w pewnej odległości. Na znak prowadzącego jeden z zespołów zaczyna rozłozszczony obсыпать przeciwników przygotowanymi przewiskami (muszą być skierowane do całego zespołu!) – ok. 1 minuty. Drugi zespół nie może się bronić.
- ✓ Następnie zmiana ról (1 minuta).
- ✓ Członkowie obu zespołów podchodzą do siebie i obejmują się.

Następuje czas na podsumowanie ćwiczenia. Każdy niech wyrazi swoje odczucia przeżywane w trakcie zabawy. Jak trudno było znosić obrażanie i nie móc się bezpośrednio bronić? Czy wspólnie z innymi odważamy się mówić gorsze rzeczy niż w pojedynkę? Jakie wyrazy, zwroty, gesty były dla nas najbardziej dotkliwe? Jak czułyby się każdy z nas, gdyby te słowa, gesty były skierowane tylko do niego?

Ćwiczenie jest dobre dla grup, w których tlą się utajone konflikty i napięcia; może ono przerwać np. opornie posuwającą się do przodu, niezadawalającą dyskusję. Pozwała wyładować nagromadzoną energię. Pamiętajmy jednak o tym, że próg wrażliwości każdego człowieka jest inny. Tylko dobrze znając grupę, będziemy w stanie to ćwiczenie przeprowadzić prawidłowo, tak aby dało zamierzony efekt (a nie wręcz przeciwny!). Trzeba wyraźnie podkreślić, że jest to tylko zabawa. Uczestnicy powinni dobrze poznać jej zasady. Pamiętajmy też, że w tego typu ćwiczeniach nikogo nie możemy zmuszać do wzięcia w nich udziału. Może lepiej czasami, by „delikatniejsza” istotka popatrzyła na zabawę z boku – niech pełni rolę obserwatora, który także może wziąć pełny udział w podsumowaniu ćwiczenia.

Jak sobie radzić inaczej? Nauczmy się dostrzegać agresywne uczucia, wyrażać je, poszukiwać własnych sposobów „odreagowywania” w trudnych chwilach, próbować opanowywać agresję i wściekłość. Najlepszym na to sposobem jest oczywiście zabawa. Poniższe ćwiczenia czy zabawy są tylko przykładami. Wybierz ten, który najbardziej ci odpowiada, dostosuj go do swoich potrzeb. Może uda ci się na podstawie tych propozycji opracować własne?

Kiedy jestem wściekły

Grupa siedzi w kole. Każdy wypowiada po kolei swoje imię i pokazuje, co robi, gdy jest wściekły, na przykład:

- Nazywam się Tomek. Kiedy jestem wściekły, robię tak: lewą ręką wykonuje taki gest, jakby miał kogoś uderzyć;
- Nazywam się Kasia. Kiedy jestem wściekła, robię tak: nogą wykonuje taki ruch, jakby miała zamiar coś kopnąć.

Wszystkie te sposoby można też narysować, ale będzie to już znacznie trudniejsze. Ćwiczenie (łatwe do przeprowadzenia) posłuży bliższemu poznaniu, a jednocześnie będzie sygnałem, jak poszczególne osoby okazują swą wściekłość.

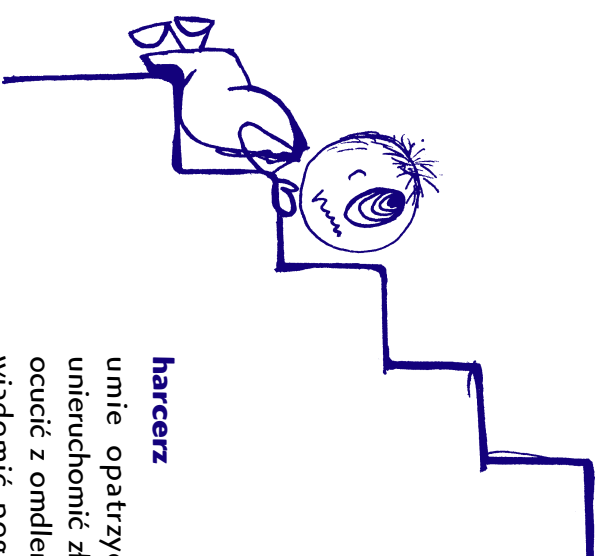
Złości mnie...

Każdy pisze na kartce papieru litery swojego imienia jedna pod drugą. Do każdej litery szuka dowolnego wyrazu – nazwy wydarzenia, które może szczególnie rozżośćić młodego człowieka, na przykład:

- M matematyka
- O obraźliwe słowa
- N nudne lekcje
- I idiota
- K klasówka
- A „a nie mówiłam...”

Można porozmawiać o indywidualnych przyczynach wybuchów złości. Może znajdą się sytuacje, które denerwują całą grupę? Wspólnie sporządzamy „alfabet złości” (na każdą literę alfabetu wypisujemy jedną sytuację).

W czasie zabawy okaże się, co denerwuje każdego członka grupy. W ten sposób uzyskamy informacje, czego należy unikać (np. obraźliwych słów) w obecności danej osoby, jakich tematów nie podejmować (np. klasówka), a także – z czym ewentualnie dana osoba ma problem (matematyka).

zuch

wie, jak bezpiecznie obchodzić się z ogniem i co zrobić, gdy ktoś się poparzy, jak zaopiekować się młodszym rodzeństwem, jak zareagować w przypadku różnych zagrożeń, zdobył sprawność „dobrej siostrzyczki”

harcerz

umie opatrzyć ranę, unieruchomić złamanie, ocucić z omdlenia i zawiadomić pogotowie, zdobył sprawność „ratownika”

harcerz starszy

potrafi udzielić pomocy w różnych przypadkach, wraz z zespołem zrealizował projekt związany ze zdrowiem

wédrownik

zdołał odznakę „ratownika medycznego ZHP”

wédrownik

zbiorowo i indywidualnie uczestniczy w życiu społecznym, czuje się odpowiedzialny za rodzinę, społeczeństwo, państwo

harcerz starszy

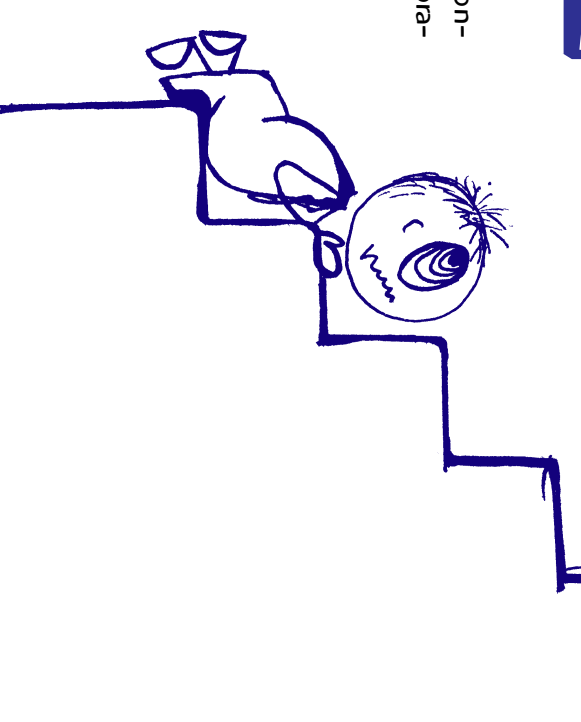
jest świadomy obowiązków wynikających z przynależności do rodziny, klasy, drużyny, różnych grup społecznych i rzetelnie je wypełnia

harcerz

jest świadomym członkiem ZHP, zna swoje prawa i obowiązki

zuch

świadomie przynależy do gromady zuchowej

Co dalej?

W drugim roku warto, by umieli jeszcze więcej. Wędrownicy mogą przystąpić do zdobywania znaku służby zdrowia, harcerze starsi do realizacji projektów związanych z ochroną i promocją zdrowia, harcerze zdobędą kolejną sprawność samarytańską, zuchy zaś sprawność „przyjaciela zwierząt”, „Janosika”, „Robin Hooda”.

Jeżeli dobrze poprowadzicie pracę wychowawczą – teraz czas na efekty. Wędrownicy zdobyli np. znak służby dziecka i tym samym odnaleźli pole stałej służby, a harcerki i harcerze starsi dzięki zrealizowanym projektom zachęcili innych do ochrony zdrowia. Harcerki i harcerze w ramach zrealizowanych zadań zespołowych pomogli starszym, potrzebującym, chorym. O tym, że twoje zuchy są wrażliwe na potrzeby innych, świadczą zdobyte przez nie liczne sprawności.

Cel, potem zadania

Pamiętaj, że zadania dobierasz do celu, a nie odwrotnie!

Nie może być tak, że drużynowy gromady zachowej postanawia, że jego zuchy będą zdobywały sprawność „strażaka”, bo on akurat ma znajomych w jednostce straży pożarnej. To zadania mają wyznaczyć z celów – nigdy odwrotnie! A cele oczywiście z analizy sytuacji. I pamiętaj, że do pomocy masz wiele instrumentów – stopnie i ruchowe gwiazdki, sprawności, zadania zespołowe, cykle sprawnościowe, znaki służb, odznaki specjalnościowe.

Gdy członkowie twojej drużyny już w pierwszym roku rozumieją ideę chętej pomocy innym, to nie ma sensu dalej ich tego uczyć, wystarczy w nich utrwalac umiejętności, tak by mogli tę pomoc nieść.

Warunki konieczne

Cele, które sformułujesz, powinny spełniać kilka warunków:

- ✓ Po pierwsze – powinny być **stymulujące** – czyli ani zbyt łatwe, ani zbyt trudne. Musisz dostosować cel do możliwości swoich zuchów, harcerzy i harcerek. A co to oznacza? Że zuchów nie będziesz uczyć, jak udzielić pomocy w przypadku wstrząsu, ale możesz założyć, że będą wiedzieli, iż poszkodowanego należy okryć. W przypadku harcerzy starszych oczywiście jest, że będą wiedzieli, jak wzywać pogotowie, ale można założyć, że będą potrafili również samodzielnie udzielić pomocy na miejscu wypadku. Cel ma motywować do działania, ani nie ograniczać zbyt wysokim poziomem trudności, ani nie zniechęcać zbytnią prostotą!
- ✓ Po drugie – cele muszą być **mierzalne**. Musisz wiedzieć, kiedy zrealizujesz cel. Powiedzenie sobie: moi harcerze będą odpowiedzialni – nic nie mówi. Rozłoż sobie taki cel na zamierzenia, byś mógł powiedzieć: tak, moi harcerze już potrafią unieruchomić złamaną kończynę, moje zuchy już wiedzą, jak unikać pożaru.

AGRESJA I PRZEMOC

Agresja – to wszelkie zachowania, które są podejmowane z zamiarem sprawienia bólu, cierpienia, szkody. Może ona przybierać postać fizyczną lub słowną. Najczęściej jest sposobem wyładowania negatywnych emocji (gniewu, złości, irytacji).

Agresja może być skierowana na siebie (okaleczanie się) lub na innych ludzi. Mówiąc o tej drugiej trudno nie wspomnieć o przemocy. Przemoc ma miejsce wówczas, gdy osoba atakująca jest silniejsza fizycznie lub psychicznie. Cechą charakterystyczną jest zatem nierównowaga sił. Szczególnie bolesne jest znęcanie się. Ma ono miejsce wtedy, gdy jedna osoba jest przez dłuższy czas narazona na ataki ze strony kogoś innego (np. silniejszego kolegi lub grupy) i nie potrafi się im przeciwstawić.

Przemoc może przejawiać się w następujących formach:

- ✓ przemoc fizyczna – bicie, zamykanie w pomieszczeniach, wymuszanie pieniędzy, plucie i in.,
- ✓ przemoc słowna – przezywanie, obgadywanie, szantażowanie, grożenie itp.,
- ✓ przemoc bez użycia słów i kontaktu fizycznego – obraźliwe gesty, miny, manipulowanie związkami przyjacieli.

Agresja nie jest od razu tym samym co przemoc. Każdy ma czasem „zły dzień” i jakoś to odreagowuje. Jedni uprawiają sporty, inni muszą się „wykrzyścić”. Jedni złamią ze złości otówek czy wygarną kolede, co o nim sądzi. Emocji nie można za długo w sobie tłumić. Ważne jednak, by nasza złość nie wyrządziła nikomu krzywdy – ani nam, ani nikomu innemu (wtedy mówilibyśmy już o przemocy).

W każdej gromadzie lub drużynie zdarzają się konflikty. Nie da się ich unikać. Nie odzwyczajamy też dzieci od wyrażania złości. Możemy jednak tak tym pokierować, by dzieci nauczyły się ją wyrażać w sposób przez wszystkich akceptowany. Sposób ten nie powinien nikogo razić, sprawiać komuś przykrości czy wyrządzać krzywdy. Czasem trzeba powiedzieć przykre słowo. Wtedy nie krytykujemy osoby („ty jesteś głupi, zawsze się kłócisz, stale się spóźniasz”), ale jej zachowanie („nie podoba mi się, gdy ktoś się spóźnia na umówione spotkanie”).

Jeśli jesteśmy na zbiorce świadkami agresywnego zachowania, musimy szybko reagować. Nie można przy tym nikogo obarczać winą za zaistniałą sytuację. Trzeba spokojnie wyjaśnić, co się stało, porozmawiać, wysłuchać wszystkich stron. Nie bagatelizujemy przy tym niczyich problemów („Robisz z tego tragedię!”) ani... nie dajemy dobrych rad. Jeśli powiemy zuchowi, żeby nie zwracał uwagi na zaczepki innych, to dajemy mu jasno do zrozumienia, że zostawiamy go samego z tym problemem. I nie starajmy się na siłę pogodzić zwaśnionych stron (każdy pamięta ze szkoły sytuację, kiedy nauczyciel nakazywał podać sobie ręce na zgodę; a co było potem?...).

Kampania bohater

Jest to najbardziej popularny sposób poszukiwania wzorców. Jej celem jest przede wszystkim zdobycie jak największej wiedzy o życiu wybranej przez nas osoby (lub grupy osób – np. batalionu „Parasol”). W trakcie „zawierania” tej niezwyklej znajomości zapoznamy się nie tylko z tym, co wyróżniało te osoby spośród innych, nie tylko o ich niepospolitych wyczynach i działaniach. Dowiemy się też, że osoby te nie były nieomyłne, bez wad i słabości. Dla nas najważniejsza powinna być droga tej osoby do doskonałości.

Kampania bohater powinna być dobrze zaplanowana. Przebiega ona etapowo:

1. Wybór bohatera (lub grupy) – zebranie propozycji członków drużyny i wybranie tej jednej.
2. Zbieranie materiałów – literatury, pamiętek, wywiadów z bliskimi oraz specjalistami (np. historykami).
3. Opracowanie materiałów – przygotowanie opracowania, wystawy.
4. Nadanie imienia w sposób uroczysty.

Kampania bohatera najczęściej trwa ok. jednego roku. Nie powinna być trzonem planu pracy drużyny, ale jego częścią.

Moja idealna drużyna

Całą drużynę dzielimy na zespoły 4-6-osobowe (lub pracujemy zastępami). Każdy zespół ma za zadanie wykonać pracę – projekt pt. *Moja idealna drużyna*. W naszej drużynie powinien być drużynowy, dwóch przybocznych, 4 zastępowych, kronikarz, skarbnik i – ewentualnie – inne ważne osoby. Zespoły zastanawiają się, która ze znanych (żyjących lub nieżyjących, prawdziwych lub fikcyjnych) osób byłaby najlepszym drużynowym (przybocznym, kronikarzem, itd.) idealnej drużyny. Przygotowują jej podobiznę – zdjęcie lub rysunek – i nakleją ją na swój arkusz brytoli z podaniem krótkiego opisu tej osoby. Np. drużynowy – Robert Baden-Powell, przyboczny – Andrzej Małkowski, skarbnik – Hanna Gronkiewicz-Waltz, kronikarz – Robinson Crusoe. Następnie każdy zespół prezentuje swoją pracę, krótko uzasadniając swoje wybory. Ćwiczenie ma charakter zabawy i jest dobrym sposobem na powtórkę z historii harcerstwa oraz literatury, wiedzy o społeczeństwie, historii powszechnej... Jednym słowem – rozwija wszechstronnie.

✓ Po trzeciej – muszą być atrakcyjne. Nie ma chyba nic gorszego niż sytuacja, gdy drużynowy wyznacza cel, który nikomu się nie podoba. To tak, jakbyś miał iść na zakupy i kupować rzeczy, które ci nie odpowiadają...

✓ Po czwartej – cele muszą być realne. Mają być dostosowane do potrzeb i możliwe do zrealizowania. W ciągu jednego roku nie sprawisz, że twój harcerze będą odpowiedzialni, ale możesz spowodować, by stopniowo przejmowali odpowiedzialność za kwiataki i ich podlewanie, za zwierzęta domowe, a w końcu za zastęp czy rodzeństwo.

✓ Po piątej – cele powinny być terminowe. Musisz określić, że zrealizujesz cel, np. za rok, dwa, trzy lata. Wtedy łatwiej będzie ci sprawdzić, czy osiągnąłeś to, co sobie założyłeś.

Pamiętaj, że najważniejsze jest nie to, czy będziecie mieli harcówkę, ale czego twój harcerze się nauczyli urządzając ją, jacy stali się dzięki podjętym działaniom. Jeśli chcesz, by twój podopieczni byli uprzejmi, inteligentni, chcieli się uczyć, by spieszyli z pomocą każdemu potrzebującemu, by byli asertywni i potrafili odnaleźć się i poradzić sobie w każdej sytuacji i by wszystko to robili zgodnie z ideą harcerstwa – to znaczy, że chcesz realizować cele wychowawcze i że właśnie je sobie postawiłeś!

A jeśli po roku nie uda ci się tego osiągnąć – nie martw się! Wychowanie człowieka nie trwa rok – wyciągnij wnioski. Zastanów się, czy cele spełniały wszystkie wyżej wymienione warunki, czy stosowane sprawności, znaki służb były odpowiednio dobrane. I po takiej analizie określ cel na kolejny rok.

Pamiętaj:

- ✓ zacznij od celu, mój przyjacielu,
- ✓ nie ustępuj w trudzie, by z twoich harcerzy i zuchów wyrosli porządni ludzie,
- ✓ w realizacji celu masz sojuszników wielu!

Służba jest jedną z trzech zasad harcerskiego wychowania, obok braterstwa i samorealizacji. Te trzy nierozdzielne zasady są charakterystyczne dla zachowania każdego zucha, harcerza i instruktora. Wyznaczają nam kierunek, w którym powinniśmy podążać. Wyniki badań nad harcerskim systemem wychowawczym dowodzą, iż dzieci będące zuchami, harcerzami są bardziej otwarte na potrzeby innych, a co za tym idzie, są o krok dalej pod względem rozwojowym od swoich rówieśników nie należących do harcerstwa. Tak dzieje się między innymi dzięki tym trzem zasadom, które powodują, że dziecko ciągle pracuje nad sobą, pomaga innym ucząc się dobrych nawyków i z chęcią przebywa w gronie zuchów, harcerzy. I nie dzieje się tak dlatego, że zuch czy harcerz musi, ale dlatego, że chce. Sytuacja ta jest typowa dla harcerskiej metody wychowawczej, cechuje ją oczywiście dobrowolność. Wielka przegoda życia nie może bowiem odbywać się z przymusu, ale powinna wypływać z wewnętrznych chęci zucha i harcerza.

Ponizej omówione zostały poszczególne zasady. Dołączone ćwiczenia i zadania pomagają zrozumieć i wdrożyć w pracy z gromadą lub drużyną „służbę, braterstwo i pracę nad sobą”. Traktujmy je jako jedność, bo w ten sposób tworzy się „harcerski duch”, drzemiący w sercu każdego z nas.

Służba jako sposób działania towarzyszy już zuchowi jako „pożyteczna praca”, później ujawnia się w drużynie harcerskiej jako „służba dla środowiska”, w którym drużyna działa. Służba towarzyszy harcerzowi starszemu jako „praca na rzecz społeczności lokalnej”, a wędrownikowi jako podejmowanie się ciężkich wyzwań, na granicy swoich możliwości. I w końcu przychodzi czas na służbę instruktora wychowawcy. To często wielkie poświęcenie, gdzie ciągle się pamięta, że harcerstwo jest to proste braterstwo służby całym życiem umiłowanym ideom.

Pełniąc służbę stajemy się niejako strażnikami (...) najwyższych ideałów, takich jak miłość, prawda, dobro, sprawiedliwość, wolność, piękno, przyjaźń i braterstwo, wiara, nadzieja. Ideały te łączą wszystkich ludzi dobrej woli, niezależnie od pochodzenia, narodowości, wyznania, wywodzą się z norm moralnych opartych na uniwersalnych, etycznych i kulturowych tradycjach chrześcijaństwa.

W harcerskiej służbie odnaleźć możemy:

- ✓ **Służbę Bogu** – stosowanie się do zasad duchowych, lojalności wobec religii, która je wyraża i przyjęcie obowiązków stąd wynikających.
- ✓ **Służbę innym** – lojalność wobec własnego kraju połączona z działaniami na rzecz lokalnego, narodowego i międzynarodowego pokoju, zrozumienia i współpracy oraz jako udział w rozwoju społeczności przy uznaniu i poszanowaniu godności innych i integralności świata przyrody.
- ✓ **Służbę sobie** – odpowiedzialność za własny rozwój.

Każdy z nas wie, jak wiele czasu zajmuje przygotowanie się do służby, jeśli ma ona być dobra i przynosząca efekty. Sam akt służby często jest o wiele krótszy niż przygotowanie do niej, lecz za to towarzyszy mu zdecyd-

W jaki sposób pomóc poszukiwać wzorców? Jak do nich docierać? Jak je poznawać? Być może odpowiedź znajdziesz poniżej.

Kto jest dla Ciebie ważny

Zadanie może mieć formę pisemną lub plastyczną. Najlepiej jednak, gdy te dwie formy zostaną połączone. Zadaniem każdego członka (lub zespołu) gromady lub drużyny będzie wybranie jednej postaci, która jest dla niego wzorem. Następnie przygotowuje prezentację wybranego bohatera we wspólnej Galerii Waznych Osobowości. Dla zuchów i harcerzy będzie to twórcza zabawa powiązana ze zwiadem (np. w bibliotece, u członka komisji historycznej). Dla drużynowego będzie to informacja, jakie osoby są wzorcami dla jego podopiecznych, kto im imponuje, jakie cechy mają akceptowane przez dzieci osoby. W ten sposób łatwiej będzie dobrać sprawność zespołową w gromadzie czy przeprowadzić kampanię bohatera w drużynie.

Polowanie na Piotrusia

Polowanie odbywać się będzie zastępami lub zespołami. Na określonym terenie drużynowy (lub przybocznik) ukrywają dużą liczbę karteczek. Na karteczkach są fragmenty opisów wybranych postaci – czym się zajmowali, co robili, sławne ich powiedzenia (np. Andrzej Małkowski, Aleksander Kamiński, Zawisza Czarny). Opisy są pocięte. Wśród nich jest opis tzw. Piotrusia, który do innych nie pasuje, ale zastępy o nim nie wiedzą. Każdy zastęp na dany sygnał rozpoczyna polowanie – celem jest zebranie jak największej liczby małych karteczek. Po wyzbieraniu wszystkich zastępy mają za zadanie złożyć opisy i przypasować je do poszczególnych osób (praca odbywa się teraz grupowo, gdyż każdy zastęp ma tylko część z całości opisu). Przygotowujący grę czekają na moment wahania, kiedy fragment opisu nie będzie pasował do nikogo. Zdradzają wtedy sekret, że jest to opis Piotrusia i zastęp, który zebrał największej takich karteczek, proponuje wspólną zabawę.

Gra ma na celu wyodrębnienie szczegółów życia wybranych osób. Można stosować ją jako wprowadzenie do rozmowy o historii harcerstwa albo jako jej podsumowanie. Może być także zwykłym przerywnikiem w czasie zbiórki.

Pracujemy i wychowujemy młodych ludzi, którzy czasem bezkrytycznie przyjmują niektóre wzorce. Jeśli wzorcem jest dla nich ktoś, kto pięknie śpiewa – niech tak będzie. Ale nie oznacza to, że mają naśladować swego „bohatera” we wszystkim. Zachęcajmy ich do tego, by z każdego przykładu brały to, co najlepsze, co dobre, z czego mogłyby być dumni. Nauczmy ich krytycyzmu w stosunku do innych i do siebie samych. Tylko wtedy osiągniemy sukces – gdy pokażemy właściwą drogę, gdy pomożemy dokonywać mądrych wyborów.

WZORCE OSOBOWE

Najważniejszymi osobami dla dziecka w wieku zachowym są jego rodzice i nauczycielka w szkole. To osoby, do których dziecko stara się być podobne, naśladować ich sposób bycia, z czasem jednak fascynacja tymi osobami mija i zostaje zastąpiona innymi.

Młodzi też chętnie wzoruje się na gwiazdach filmowych lub muzycznych. Nie tylko wzoruje się na ich zachowaniu, ale przyswaja też poglądy swoich idoli, upodabnia się do ich wyglądu zewnętrznego (np. fryzurą, sposobem ubierania się).

Zupełnie inne wzory odnajdują dorośli. Dla jednych będzie to osoba znana i podziwiana, dla innych – taka, z którą spotykają się w życiu codziennym (np. sąsiad, ksiądz). Osoby dorosłe mają już zazwyczaj określony wzór postępowania i zachowania się i do niego próbują dopasować konkretną osobę.

Wszyscy, na których wzorujemy się, do których staramy się upodobnić, być takimi jak one, są **WZORCA-MI OSOBOWYM**. Ze względu na różnorodność charakterów i temperamentów wzorce te mogą mieć na nas albo pozytywny, albo negatywny wpływ. Jednym będzie imponowała dobroć, odpowiedzialność i życzliwość, innym – siła, agresja, chęć dominacji (zarówno fizycznej, jak i psychicznej). Ważne jest zatem, aby dzieciom i młodzieży podsuwać odpowiednie wzorce i ukazywać ich zalety. Mogą to być osoby współczesne i historyczne, realne i będące wytworem wyobraźni (np. bohaterowie książek), żyjące i nieżyjące. Na przykład:

- ✓ **Jezus** – uosobienie nieograniczonej dobroci i miłości dla drugiego człowieka; ktoś, kto potrafi oddać swoje życie dla bliźniego;
- ✓ **Jan Paweł II** – osoba, która swoją nieprzeciętną inteligencją i charyzmą potrafi poprowadzić za sobą miliony; osoba, która mimo swego wieku nadal się uczy, doskonali; osoba, która zjednuje ludzi, zachęca do współpracy;
- ✓ **Zawisza Czarny** – typ polskiego rycerza, niepokonany w turniejach był jednocześnie wzorem rycerskości, prawości i męstwa, zawsze walczył w słusznej sprawie;

✓ **Albert Schweitzer** – teolog, filozof, muzykolog, który chcąc udać się na misje do Gabonu podjął 8-letnie studia medyczne; większość swojego życia spędził w Afryce – tam wybudował szpital i wioskę dla trędowatych – uczył ludzi kochać się nawzajem; laureat Pokojowej Nagrody Nobla z 1952 roku.

Nie sposób wypisać tu wszystkich osób, które mogłyby posłużyć nam w ukierunkowywaniu wychowania naszych podopiecznych. Czasem rodzice wskazują dzieciom drogę, ale czasem zadanie to przerzucane zostaje na innych: szkołę, wychowawców, kolegów. Czasem i na nas – drużynowych i instruktorów. Bywa, że sami służymy innym jako wzorzec, a nie jest to łatwe zadanie.

wanie więcej emocji. Patząc przez pryzmat książki Aleksandra Kamińskiego „Kamienie na szaniec” odnajdziemy ponadczasowy sens pełnienia przez nas służby – myśli Rudego, twierdzącego, że „życie jest tylko wtedy coś warte i tylko wtedy daje radość, jeżeli jest służbą”. Czyż to proste zdanie nie odnosi się także i do naszych czasów? Do czasów, kiedy każdy z nas i z naszych podopiecznych stawia sobie nowe wyzwania, nowe cele. Nawet jeśli są one najprostsze, osiąganie ich powoduje, że pełniimy służbę Bogu, innym i sobie.

„Niewidzialna ręka”

Zuchy biorące udział w zadaniu otrzymują list od „Niewidzialnej ręki”, w którym zawarta jest prośba o pomoc przez najbliższy miesiąc. Czytając list zuchy dowiadują się, że aby pomagać, muszą wykonać znak „Niewidzialnej ręki” (znaki zuchy mogą wykonać w czasie majsterki, dodatkowo mogą wykonać plakaty informujące o pojawieniu się w okolicy „Niewidzialnej ręki”). Na zbiorce ustal wspólnie z zuchami, w czym będziecie chcieli pomóc „Niewidzialnej ręce”. Może to być np. zrobienie wiosennych porządków w szkolnym ogródku, posprzątanie placu zabaw, przygotowanie ciekawej wystawki. Pamiętajcie jednak, aby przy wykonaniu zadania widzieli was jak najmniej ludzi, nie zapominajcie przy tym pozostawić znaku niewidzialnej ręki.

W czasie kolejnej zbiórki drużyna lub gromada otrzymuje kolejny list od „Niewidzialnej ręki”. Tym razem będziemy pomagać w naszych domach. Oczywiście tak, aby rodzice o tym nie wiedzieli. Może to być pozmywanie naczyń, podlanie kwiatów itp. Na czwartej zbiorce wszyscy, którzy brali udział w zadaniach, otrzymują „Order niewidzialnej ręki” (można go wykonać z np. z modeliny lub drewna). Nie zapomnij wcześniej o podsumowaniu wszystkich zadań. Dobrze by było, gdyby dzieci odpowiedziały na następujące pytania:

- ✓ Gdzie wam się łatwiej pomagało „Niewidzialnej ręce” (w domu, w szkole...)?
- ✓ Co wam sprawiło największą trudność?
- ✓ Co wam sprawiło najwięcej radości?
- ✓ Jakie przygody was spotkały podczas pomagania „Niewidzialnej ręce”?
- ✓ Dlaczego należy pomagać ludziom?

Wywiad

Przygotowując zbiórke o harcerskiej służbie, warto poprzeczyć ją jakimś zadaniem międzyzbiórkowym. Na zbiorce poprzedzającej zbiórke o służbie, rozdaj zastępom zaszyfrowane zadanie:

Spotkajcie się z poniżej przedstawioną osobą i przeprowadźcie z nią krótki wywiad, zadając pytanie. Każdy zastęp ma porozmawiać z kimś innym.

Osoba ucząca religii lub etyki

– Co to znaczy służba Bogu?

Lekarz, pielęgniarka, strażak, policjant

– Do czego zobowiązuje ich zawodowa przysięga...? Jaki jest jej tekst?

Rodzice, komendant hufca, członek kręgu seniorów

– Jak należy rozumieć służbę sobie?

Zadanie to, ukazujące służbę Bogu, innym i sobie, zastępy prezentują na następnej zbiorce jako wstęp do dyskusji na temat służby.

W obiektywie

„W obiektywie” – to forma zwiadu, którego warunkiem wykonania jest posiadanie przez zastęp aparatu fotograficznego. Zastępy losują temat fotoreportażu do przygotowania:

- ✓ służba kulturze
- ✓ służba turystyce
- ✓ służba dziecku
- ✓ służba przyjaźni
- ✓ służba gospodarce
- ✓ służba zdrowiu
- ✓ służba wspólnocie lokalnej
- ✓ służba nauce
- ✓ służba pamięci (troska i pamięć o polskie dziedzictwo narodowe)
- ✓ służba przyrodzie

Gdy zastępy wykonają zadanie, na kolejnej zbiorce prezentują swoje fotoreportaże. Z prac zastępów warto stworzyć wystawę.

Zdobywanie ognia

„Zdobywanie ognia” to dość popularna forma doskonale ukazująca idee służby. Aby ją przeprowadzić, zastępy muszą posiadać lampiony, w których będzie możliwość zapalenia ognia. Głównym zadaniem zastępów jest wykonanie czegoś pożytecznego na rzecz innego człowieka lub społeczności. Po wykonaniu zadania harcerze proszą osobę, której pomagali, o zapalenie w lampionie ognia, poświęcającego wykonanie zdania. Po czasie ustalonym na wykonanie zadania zastępy zbierają się przy stoisie ogniiskowym, który zapalany jest od zdobytego ognia. W czasie takiego ogniska każdy zastęp przedstawia, jak został zdobyty ich ogień. Formą przedstawienia może być opowiadanie, pantomima, inscenizacja, wiersz, plakat itp.

chcecie, aby wypełniły wasze mapy. Rozmawiacie o tym, co dla was w życiu najważniejsze. Zapisujecie to na dużym arkuszu papieru i tworzyście symbole, np. rodzina, wiedza, dom, praca, przyjaciele, Bóg, człowiek... Gdy wspólne symbole są już ustalone, każdy samodzielnie zaczyna rysować swoją mapę – drogę przez życie, rozmieszczając na niej te wartości, które dla niego są najważniejsze, każdy może dołożyć też własne symbole, oznaczyć, jak wysoko znajdują się na mapie itd. Dajcie sobie czas na pracę. Może towarzyszyć temu muzyka relaksacyjna, świece – stwórzcie nastrój do refleksji. Później rozmawiacie o tym, czym była ta chwila refleksji nad własnym życiem. Porozmawiacie o tym, co daje wam bycie w harcerstwie, gdzie znajduje się ono na waszej mapie wartości i co ze sobą niesie. Zachowajcie wasze mapy wartości, aby kiedyś po latach wrócić do nich i zobaczyć, gdzie jesteście i jakie wartości przyswiewają waszemu życiu.

Przykładowe prace Herkulesa:

1. Harcerz sumiennie spełnia swoje obowiązki wynikające z Przyrzeczenia Harcerskiego – Zdobyć sprawności „Szarej Lilijki” (kim jestem w organizacji, czego poszukuję w życiu, jaki jest mój system wartości).
2. Na słowie harcerza polegać jak na Zawisy – Wydawanie biuletynu szkolnego dla rodziców (kształtujemy wartości: rzetelność, prawdomówność, systematyczność).
3. Harcerz jest pożyteczny i niesie pomoc bliźnim – Akcja „Starszy brat” – całoroczna pomoc najmłodszym w szkole – odrabianie lekcji, odprowadzanie do domu, organizacja zabaw na przerwach.
4. Harcerz w każdym widzi bliźniego, a za brata uważa każdego innego harcerza – „Życie jest darem” – cykl spektakli, wieczorów słowno-muzycznych, realizowanych wspólnie z harcerzami innej organizacji dla tych, którzy tracą nadzieję (współpraca, człowiek, tolerancja, miłość, dobroć, nadzieja).
5. Harcerz postępuje po rycersku – „Savoir-vivre młodych XXI wieku” – opracowanie i wydanie w hufcu poradnika na temat zasad dobrego wychowania (wartości, zasady postępowania, umiejętności współpracy z innymi).
6. Harcerz miłuje przyrodę i stara się ją poznać – Harcerski Klub Strażników Ochrony Przyrody – zdobycie uprawnień, stworzenie klubu.
7. Harcerz jest karny i posłuszny rodzicom i wszystkim swoim przełożonym.
8. Harcerz jest zawsze pogodny – „Nie jesteś sam” – opieka nad emerytami i mieszkańcami Domu Spokojnej Starości (bezinteresowność, dobroć, miłość, radość).
9. Harcerz jest oszczędny i ofiarny – Akcja zarobkowa na cel charytatywny.
10. Harcerz jest czysty w myśli, mowie i uczynkach; nie pali tytoniu, nie pije napojów alkoholowych, walczy z nalogami – Wolontariat w domach Monaru/Markotu (praca nad sobą, służba, pokonywanie barier).

Po jakimś czasie rozmawiamy na przykład podczas biwakowego spotkania wieczornego o tym, co nam się udało, jakie są nasze odczucia. Oczywiście wasze prace mogą być zupełnie inne, zależnie od potrzeb środowiska i waszych możliwości. Jednak nie powinniśmy być jednorazową akcją. Dajcie sobie szansę poczuć, jak żyje się po harcersku i rozmawiajcie o tym, o trudnościach, przełamywanych barierach, sukcesach!

Do wykorzystania macie sprawności i znaki służb.

Mapa wartości

Ćwiczenie ma służyć raczej własnej refleksji lub być wstępem do rozmowy o wartościach w życiu człowieka. Potrzebne będą kartki papieru, ołówki, długopisy. Najpierw wspólnie ustalacie symbole, które

BRATERSTWO

Jakie powinno być braterstwo? To pytanie, na które każdy sam sobie powinien odpowiedzieć. Zdarza się, że nie jesteśmy braterscy. Myśląc, że nie ma już wojny w naszym kraju, że nie mamy jednego wroga – okupanta, nie potrafimy się jednoczyć. A to właśnie my, harcerze powinniśmy to robić najwspanialej, jak tylko potrafimy. To my przecież śpiewamy „Bratnie słowo sobie dajem, że pomagać będziemy wzajem....”. Zaobserwuj, czy w twojej gromadzie, drużynie nie ma osób, które są z boku. Pomóż im integrując grupę. Przecież każdy z nas ma swoje dobre strony. Pokaż swoim zuchom, harcerzom jak zwrócić na nie uwagę.

Kiedy Aleksander Kamiński spotkał po latach Antoniego Cwankiewicza, popularnego Antka Cwaniaka, tak wspominał te chwile: *Usmiechnąłem się. Nie mogłem powstrzymać odruchu poklepania Antka po ramieniu. Zawsze ten sam! Mieszaniła cieni ze światłami! I prawie zawsze promienie światła przebijają cienie. Jakże wspaniała musiała być ta chwila, gdzie dwie bratnie dusze się spotkały. To niesamowite spotkanie daje nam obraz harcerskiego braterstwa ludzi, których łączyła jedna idea.*

Aleksander Kamiński wiele pisał o braterstwie, o tym, jak rozmawiać o nim z dziećmi. Idąc tropem Antka zauważ, jak o braterstwie mówi do swoich zuchów: – *A druga cnota mówek to koleżeńskość. Chyba największym prawem mówki jest: jedna dla wszystkich. Jak której ciężko coś nieść, to zaraz inne pomagają. (...) Jak mówki po koleżeńsku zabiorą się do roboty, to robią takie rzeczy, że nawet wierzyć się nie chce. Tak jak te mówki, tak i twoje zuchy, twój harcerze powinni sobie pomagać, szanować siebie wzajemnie, po prostu w każdym widzieć bliźniego, a za brata uważać każdego innego harcerza.*

Bal u króla zwierząt

Zorganizuj dla zaprzyjaźnionych gromad zuchowych bal u króla zwierząt, na którym wszyscy się przebiorą za zwierzęta żyjące w stadzie (tzn. cała gromada przebiera się za jeden gatunek zwierzęcia). Przed balem każda gromada wykonuje dla pozostałych gromad upominki (najlepiej wykonac je w czasie majsterki). W czasie balu zuchy dowiadują się, że „las pełen niespodzianek”, w którym odbywa się bal, jest zagrożony. Do lasu zbliża się „Wielki Ściek”, który chce przejąć władzę nad „Zaczarowanym lasem”. Przed zuchami stoi wielkie zadanie, które przekazuje sam „król zwierząt”:

Drogi zwierzęta, wiem, jak bardzo wam zależy na tym, aby bal mógł odbywać się w spokoju i abyśmy znowu mogli się tu spotkać za rok, dlatego przed wami trudne zadanie. Treba powstrzymać „Wielkiego Ścieka” przed wejściem do lasu, ponieważ chce on tu zrobić ogromne wysypisko śmieci. My nie możemy do tego dopuścić. Aby pokonać „Ścieka” musicie się pojednać i pomagać sobie nawzajem. Pamiętajcie, że „Ściek” jest samolubny i nie pomaga nikomu. Gdy zobaczy, że i wy jesteście tacy, stanie się silniejszy. „Ściek” ucieknie wtedy, kiedy każde z was odnajdzie w „Zaczarowanym lesie” kawałek rozspanego zaklęcia, które wypędzi „Ścieka”.

Na określonym terenie schowaj kawałki zaklęcia. Niech zuchy znajdą wszystkie fragmenty i współpracując ze sobą ułożą zaklęcie. „Ściek” ucieknie, gdy wszystkie zuchy wspólnie wypowiedzą to zaklęcie:

„Wielki Ściek” już się szykuje,

I zwierzęta atakuje.

My się „Ścieka” nie boimy,

Wnet go z lasu pogonimy.

Dzisiaj zwierzęta się bratają,

niepodzianki sobie dają.

To jednak nie koniec zadania. Po wspólnym wygłoszeniu zaklęcia, gromady zuchowe wręczają sobie upominki na znak przyjaźni i braterstwa.

Poczta „Bratniego słowa”

W drużynie załóż pocztę „Bratnie słowo”. Aby poczta mogła działać, muszą wykonać skryzynkę pocztową (najlepiej z pudełka kartonowego) i co zbiórkę mianować listonosza. Zadaniem każdego harcerza jest po każdej zbiórce napisać list do przynajmniej jednej osoby. W listach tych harcerze mogą dziękować sobie nawzajem za pomoc, prosić o pomoc swoje koleżanki i kolegów lub tak zwyczajnie napisać coś miłego drugiej osobie. Po pierwszym miesiącu funkcjonowania poczty podsumujcie jej działania.

Umiłaczek

Ćwiczenie to najlepiej rozpocząć przed wyjazdem drużyny na biwak, wycieczkę, gdy harcerze przez większość dnia przebywają razem ze sobą. Przygotuj losy, na których wypisz osoby wyjeżdżające (jedna osoba na jednym losie). Idea tego ćwiczenia polega na tym, iż każdy, kto wylosował sobie drugą osobę, ma zadanie umiłania jej czasu, oczywiście tak, aby ta osoba nie zorientowała się, kto jest dla niej miły. To jednak nie koniec zadania. Dodatkowo każdy harcerz przygotowuje upominek, symbolizujący cechy łączące obie te osoby. W trakcie ogniska o braterstwie każdy harcerz wręczy osobie, której umiłał czas, upominek. Wręczając w kolejności w kręgu ogniskowym, dana osoba prezentuje swój upominek, odpowiadając na następujące pytania:

- ✓ Jakie cechy łączą cię z osobą, której umiłaś(łeś) czas?
- ✓ W jaki sposób umiłaś(łeś) czas swojej osobie?
- ✓ Co ci sprawiło najwięcej trudności w umiłaniu czasu?
- ✓ Czy osoba, której umiłaś(łeś) czas, zorientowała się, że ty jesteś jej „umiłaczkiem”?

*A gdy spyta Cię ktoś, skąd ten krzyż na Twej piersi
Z dumą odpowiesz mu – taki mają najdzielniejsi.*

I choć mato mam lat w tym harcerskim mundurze,

Bogu, ludziom i ojczyźnie na ich wieczną chwałę służę!

Wartościowi ludzie

Na małych karteczkach każdy harcerz wypisuje 5 wartości, które są dla niego najważniejsze.

Układamy je tak, aby te same wartości stanowiły jeden rząd, inne – inny. Tworzymy listę najbardziej poszukiwanych wartości. Następnie powołujemy świadków (spośród harcerzy), którzy tę poszukiwaną wartość w kimś widzieli. Odbywa się przesłuchanie. Świadkowie mogą swoją wypowiedź oprzeć na przykładach ludzi wszystkim znanych – innych harcerzach, sąsiadach, nauczycielach, instruktorach albo na bohaterach z literatury, historii, filmu. Po każdej wypowiedzi należy ogłosić, czy dana wartość została w kimś odnaleziona, czy nie....

10 prac Herkulesa

Wartość drzemiącą w słowach Prawa Harcerskiego najlepiej poznać w działaniu. Nic tak nie przekona człowieka do świadczenia pracy na rzecz na przykład ludzi chorych, starszych, niepełnosprawnych dzieci, jak przeżycie radości, jaką daje uśmiech w oczach cierpiącego, delikatny uścisk ramion wdzięcznego za poświęcenie mu chwili czasu na spacer niepełnosprawnego dziecka, widok głodnego człowieka zjadającego ze smakiem pozostawioną mu kanapkę, zakwitający własnoręcznie posianymi kwiatami ogród czy skwer. Jeśli przeżycie będzie silne, a praca uczciwa, satysfakcja z przeżytego działania da siłę i radość do dalszego wysiłku w dawaniu dobra.

Porozmawiajcie o Prawie i Przyrzeczeniu. Porozmawiajcie o tym, co w nim proste i oczywiste, co niezrozumiałe, trudne, a potem zamieńcie je na czyn. Tu trzeba wysiłku, pracy nad swoimi słabościami, odpowiedzialności i systematycznego, zaplanowanego działania. Pracujcie w grupie bądź indywidualnie. Zadanie polegać ma na zamianie 10 punktów Prawa na 10 prac.

Każdy punkt Prawa niech będzie wyzwaniem do działania. Zadanie każdy musi ustalić dla siebie sam lub pracę można podjąć w zastępie/grupie/patrolu. Trzeba ustalić również czas, w jakim się je wykona.

Nie zapomnijcie przed przystąpieniem do działania, gdy już wybrane są zadania – prace wynikające z poszczególnych punktów Prawa Harcerskiego, przygotować planu, podzielić się zadaniami, przemyśleć przebieg działania.

1. Przed przystąpieniem do tworzenia graffiti zachęcałabym drużynowego do gawędy na temat... prawa, wartości, obowiązków harcerza... Jeżeli drużyna ma zająć się pomocą w domu dziecka, szpitalu, można wygłosić gawędę o potrzebie pomagania bliźnim, o miłości, tolerancji, dobroci... Malowanie graffiti nie może być celem samym w sobie.
 2. Po gawędzie harcerze w grupach otrzymują zapisany na kartce jeden punkt Prawa Harcerskiego – odpowiadający temu, co chce drużynowy zrobić na zbiorce. Grupa próbuje zapisać ideę danego prawa wyrazami, symbolami, które ukryte są w danym punkcie, np. Harcerz w każdym widzi bliźniego, a za brata uważa każdego innego harcerza – skojarzenia: braterstwo, koleżeństwo, tolerancja, pomoc...; symbole: serduszko, wyciągnięta dłoń...
 3. Po pracy wszyscy przedstawiają sobie nawzajem swoje prace – Prawo „przetłumaczone” na znaki, symbole, wyrazy.
 4. Malowanie graffiti – członkowie dzielą się pracą i każdy może teraz namalować na przygotowanej ścianie symbole i hasła.
- W ten sposób powstanie w harcówce mapa harcerskich ideałów zapisana językiem bliskim współczesnej młodzieży.
- Na koniec proponuję naukę piosenki – „Harcerskie ideały”:**
- Na ścianie masz kolekcję swoich barwnych wspomnień,
Suszony kwiat, naszyjnik, wiersz i liść.
Już tyle lat przypinasz szpilką na tej ścianie
To wszystko, co cenniejsze jest niż skarb.*
- Pośrodku sam generat Robert Baden-Powell,
Rzeźbiony w drewnie lilijki smukły kształt,
Jest krzyża znak i srebrny orzeł jest w koronie,
A zaraz pod nim harcerskich 10 praw.*
- Ramię preż, słabość krusz i nie zawiedź w potrzebie,
Podaj swą pomocną dłoń tym, co liczą na ciebie.*
- Zmieniał świat, zawsze bądź sprawiedliwy i odważny,
Śmiało zwalczaj wszelkie zło – niech Twym bratem będzie każdy.*
- Świeć przykładem, świeć
I leć w przestworza, leć,
I zanieś ludziom wieść,
Że być harcerzem chcesz!*

Na zakończenie, gdy wszyscy się już wypowiedzą, każda harcerka, każdy harcerz w ramach podsumowania kończy zdanie: – Uważam, że braterstwo to...

tańców braterstwa

Drużynowy rozdaje każdej osobie po trzy różnokolorowe paski o wymiarach 1 cm x 15 cm. Zadaniem uczestniczących w ćwiczeniu jest wypisanie 3 skojarzeń ze słowem „braterstwo”, po jednym skojarzeniu na pasku. Po wykonaniu polecenia wszyscy układają paski według skojarzeń tworząc ranking wyrazów, które najczęściej kojarzyły się ze słowem „braterstwo”. Gdy już wszyscy zobaczą, które skojarzenie zwyciężyło, łączymy klejem wszystkie paseczki w jeden tańcu. Nie zostawiamy go jednak otwartego, lecz zamykamy, aby tworzył okrąg. Po skończeniu klejenia postaraj się porozmawiać ze swoimi podopiecznymi (zuchami, harcerzami) na temat tego tańcu, dlaczego akurat to a nie inne skojarzenie zwyciężyło w rankingu.

PRACA NAD SOBĄ

Przychodzi taki czas w życiu zuchów, harcerzy, kiedy zaczyna się zdobywanie gwiazdek, stopni i sprawności. To wyzwanie, które stoi przed zuchem i harcerzem to droga, na której walczymy ze swoimi słabościami, ale i doskonalimy nasze dobre strony. Wszystkie zadania na próbie, czy też sprawności, które zdobywa zuch i harcerz, są pewnym przepisem, którego rozwiązanie ujawni się w postawie zucha i harcerza. Ta postawa tworzy wizytówkę, na której zapisane są cechy charakteru, wiedza, umiejętności praktyczne, zdobyte w czasie realizacji próby na stopień czy sprawność. To stałe doskonalenie własnej osoby.

Najtudniej określić sobie cel, który pomoże przeczyczyć nam nasze słabości. Potem to już z górki. Bo gdy cel będzie jasno określony, to wystarczy go już przecież realizować.

Jakie cele mogą mieć nasi podopieczni? Otóż mogą to być cele związane z poprawą własnego charakteru, zdobyciem dobrej oceny w szkole, osiągnięcie dobrych wyników sportowych itd. To jasne jak słońce. Ale przychodzi etap realizacji, jak to zrobić? Przecież tak od razu nie dostaniemy piątki z polskiego, nie będziemy mieli najlepszego czasu na pływani. Do tego wszystkiego dojedziemy „małymi kroczkami”. Te kroczki to „pokrojonny nasz cel”.

Aby zdobyć dobrą ocenę, musimy trochę poświęcić czasu na naukę, iść do biblioteki, poszperać w Internecie. Identycznie jest z wynikami w pływaniu. Musimy wykonać wiele mniejszych zadań, np. chodzić systematycznie na basen, ćwiczyć dodatkowo w domu, zdrowo się odżywiać. Realizując etapami nasz cel, w końcu go osiągniemy. To właśnie praca nad sobą, aby stawać się coraz lepszym. Pamiętaj, że zadania, które składają się na obrany cel, powinny być wykonalne przez zucha czy harcerza. Ty zaś, ale przede wszystkim twój zuch i harcerz powinien zauważać, że to małe zadanie zostało wykonane. Jednym słowem – powinno dać się zaobserwować.

W tym dochodzeniu do bycia lepszym nie jesteś sam jako drużynowy. Oprócz twojego wzorca są jeszcze inne, te historyczne i dzisiejsze. Takie ślady odczytasz w „Kamieniach na szaniec”, gdzie Zośka mówił o swoich przyjaciółach: *Chciałem, abysmy wszyscy rozumieli rzecz ważną: ciąży na nas obowiązek wobec Rudego i Alka. Byli to tacy ludzie, że życiem swoim wskazywali kierunek. Musimy ich uwiecznić idąc ich śladami i postacie ich traktując jako wzory.* Dobrze interpretując zakurzone historią słowa, znajdziesz to, co najważniejsze, to praca nad sobą przy świetle bijącym z Prawa i Przyrzeczenia Harcerskiego. A kiedy zuch stara się być coraz lepszy, pomagaj mu, tak jak to podpowiadał Antkowi „Wesoły Stoń” – drużynowy Antka: *(...) „tajemniczość” – to niezłe ćwiczenie charakteru na drodze do opanowania samego siebie... Pamiętaj jednak, aby w tej tajemniczości był sens. Ułóż tak zbiórkę, żeby była nie tylko ciekawa, lecz i pożyteczna. Znaczący to tyle, aby twoje zuchy rozwinęły się fizycznie, poznawczo, emocjonalnie, społecznie i duchowo. Każdy zuch wiedzieć powinien, co ma robić, żeby stać się lepszym, a potem tylko tajemniczość – bo to przecież niezłe ćwiczenie charakteru.*

kiedyś, gdy dojrzeją i poznają świat. Teraz poprzez ćwiczenia i zadania, przez pracę z Prawem, kształtują ich charakter przy każdej nadarzającej się okazji. Szukaj nowych pomysłów.

Oto kilka moich, które może wykorzystasz, a może tylko zainspirują cię do działania. Życzę ci sukcesów w pracy nad „kształtowaniem prawdziwie dobrego człowieka”.

Księga sukcesów

Zuchy przed złożeniem Obietnicy uczestniczą w cyklu zbioriek, zapoznających z Prawem Zucha. Po złożeniu Obietnicy na uroczystej zbiórce zuchy zakładają księgę sukcesów. Księga powinna być duża, z wielkimi kartami, oprawiona – można to wykonać w czasie majsterki. Na każdej stronie (lub kilku) wpisany będzie jeden punkt Prawa Zucha. W tej księdze każdy zuch na odpowiedniej stronie będzie wpisywał swoje zuchowe sukcesy. Np. ZUCH JEST DZIELNY: Karolek po wizycie u dentysty narysuje ząb i wpisze, że był u dentysty i już nie płakał. Taki wpis może być robiony w obecności innych zuchów – wtedy wszyscy głośno mogą zakrzyknąć – Jesteś dzielny – Chcę być taki jak ty! Beata była u babci i aby było jej miło, przeczytała jej bajkę – też wpisze swój sukces zuchowy, bo – WSZYSTKIM JEST Z ZUCHEM DOBRZE.

W ten sposób zuchy pamiętają o Prawie, starają się realizować je w domu, szkole, nie tylko na zbiorce. Rozmawiają o nim i widzą swoje sukcesy. To sprzyja budowaniu własnej wartości, gdy inni widzą, doceniają małe sukcesy i sami chcą je osiągać.

Zuchowy słownik wartości

Zuchy losują zapisane na różnych karteczkach nazwy wartości lub rozwiązują rebusy, szyfrują itd. Wyniki swojej pracy spisują na dużej planszy, tworząc listę wartości. Teraz próbują definiować wszystkie wartości korzystając z przyniesionych na zbiórkę książek, wywiadów z dorosłymi (jako zadanie międzyzbiórkowe), rozpywanki-ułatwianki przygotowanej przez drużynowego. Kiedy już wiedzą, co oznacza któreś słowo, próbują przypisać mu w zuchowym laboratorium najwłaściwszy kolor, zapach, dźwięk itd. Tworzą własny zuchowy słownik wartości.

Harcówkowe graffiti

W wyniku działań wszystkich członków drużyny na jednej ze ścian harcówki powstanie graffiti. Proponuję zrobić je na płótnie rozwieszonym na ścianie bądź na przyklejonych arkuszach papieru lub kartonu. Działanie takie można przeprowadzić podczas jednej zbiórki poświęconej np. Prawu Harcerskiemu, ale lepiej będzie, kiedy graffiti zapelniać się będzie w miarę, jak toczyć się będzie życie drużyny.

Potrzebne pomoce: arkusze starego papieru, flamasty, płótno wielkości ściany, na której malowane będzie graffiti, farby w sprayu lub inne, karteczki z pojedynczymi punktami Prawa Harcerskiego, małe kartki.

PRACA Z PRAWEM I OBIETNICĄ ZUCHA, Z PRAWEM I PRZYRZECZENIEM HARCERSKIM

Ideaty są jak gwiazdy. Nie można ich osiągnąć, ale blaskiem swym wyznaczają nam drogę. Ideaty to też wartości, które wyznajemy, do których chcemy dążyć, według których chcemy uczyć się żyć.

Nasze harcerskie ideaty zawarte zostały w Prawie i Przyrzeczeniu Harcerskim oraz Obietnicy Zucha. One wyznaczają nam kierunek. Do uznania tych wartości za nadrzędne chcemy przekonać młodych skupionych w naszej organizacji.

Młody człowiek, jeszcze nie „nauczony do końca” jak żyć, poznający świat i ludzi, przychodzi do nas i po jakimś czasie składa Obietnicę, później Przyrzeczenie. Poznał już reguły Prawa. Ale czy już potrafi nim żyć? Nie. Jest bardzo młody, ale też bardzo wrażliwy i czuły na wszystko, co mówi mu otoczenie, najbliżsi – ci, których wybrał za „przewodników”. A mówią oni nie tylko w sposób werbalny, ale przez znaki, postawy, zachowania (i te najbardziej) kształtują młodą osobowość.

Jesteś instruktorem o kilka czy kilkanaście lat starszym od swego zucha, harcerza – starszym nie tylko wiekiem, ale stażem w poznawaniu świata. Lepiej wiesz i rozumiesz, jak postępować zgodnie z Prawem, w którym odkryłeś swój kanon wartości. Wartości, które nie tylko warto uznać za swoje i starać się każdego dnia zgodnie z nimi żyć, ale również które warto pokazywać innym – młodszym.

Jeśli wartości Prawa i Przyrzeczenia są ci bliskie, będziesz najlepszym mistrzem w przekazywaniu ich swoim podopiecznym. Jeśli nie wierzysz w wartości zawarte w Prawie, nie chcesz ich wyznawać swoim całym życiem, swym postępowaniem, a jedynie chcesz o nich mówić młodszym – porzuć to zajęcie!

Nie można przekonywać do potrzeby kształtowania w sobie radości życia, będąc niepoprawnym pesymistą i ponurakiem. Nie można nakazać posłuszeństwa starszym, będąc w opozycji do każdej władzy. Nie można mówić o prawdomówności, gdy prawda czy kłamstwo to tylko środek do osiągnięcia własnych celów. Wrażliwy na każdy rozdzwięk młody człowiek zaraz odkryje, że to, co mówisz, przeczy temu, co robisz. Jak więc on ma postąpić – tak jak mówisz czy tak jak robisz? A może raz tak, a raz tak – jak jest wygodniej?

I to jest moja pierwsza propozycja, jak przekazywać młodym wartości zawarte w Prawie i Przyrzeczeniu. Musisz sam stawać się – czasem z mozołem – członkiem „wartościowym”, aby ci, dla których jesteś mistrzem, mogli pewnie podążać za tobą.

Jeśli już jesteś pewien, że harcerskie wychowanie oparte na wartościach zawartych w Prawie i Przyrzeczeniu jest jedną z dróg w kształtowaniu młodego człowieka, nie przedstawaj w przekazywaniu tych wartości swoim podopiecznym. To nie takie proste jak 2+2, ale nie zrażaj się. W kształtowaniu postaw moralnych potrzeba wiele pytań i odpowiedzi, wiele czasu na przeżycia. Młodzi ludzie odnajdą swój świat wartości

Jak Bolek stawał się dzielnym rycerzem

Proponujemy wygłoszenie gawędy na zbiorce zachowej, jest jednak ona nietypowa. W czasie jej wygłoszenia wszyscy dostają elementy, z których powstanie herb. Będzie nam do tego potrzebna tarcza, orzeł, słońce, napis „zuch” (w efekcie końcowym ma powstać znaczek zucha). Oto treść gawędy:

W dawnych czasach, kiedy rycerze walczyli w swoich brniących zbrojach, w małej wiosce żył sobie Bolek, zwanym przez mieszkańców Niegrzecznym Bolkkiem. Nie trzeba mówić, dlaczego był tak nazywany. Chłopiec ten marzył, aby zostać kiedyś rycerzem, takim jak Zawisza Czarny. Pewnego dnia przez wioskę przejeżdżał prawdziwy rycerz Zawisza Czarny ze swoją świtą. Bolek był bardzo szczęśliwy, że mógł z bliska go zobaczyć i nawet z nim porozmawiać. Chłopiec tak się zachwycił tym spotkaniem, że postanowił zostać giermkiem Zawiszy i pojechać z nim. Po długich rozmowach z rodzicami Bolka (bo byłby to dla nich zaszczep, gdyby ich syn był na służbie u takiego rycerza) Zawisza się zgodził. Bolek, który spał kawał czasu w kółku w namiocie, zażyczył sobie razem z rycerzem. Długo wędrowali, a w czasie tej wędrowności Bolek zadawał strasznie dużo pytań Zawiszy. A to pytał się, kiedy zostanie rycerzem? A kiedy dostanie broń? Albo, kiedy będzie walczył ze zbrojnikami? Rycerz jak skada nie ugiął się, potakiwał tylko głową mówiąc: wszystko w swoim czasie Bolka. Gdy tak wędrowali, usłyszeli w jednym z miasteczek, że w okolicy grassia zbrojnicy i napadają na miejscową ludność. Zawisza poprosił Bolka, aby pośzedł pod zbrojniczą krynówkę i zobaczył, kim jest. Bolek chociaż się bał, będąc chłopcem zwinnym i sprytnym, pośzedł do krynówki. Kosztowało go to wiele wysiłku i pokonania strachu. Gdy już opowiedział Zawiszy o krzywdzie zbrojników, rycerz ruszył wraz ze swoją rycerską świtą na zbrojników. Po wygranej walce Zawisza Czarny poraził Bolka i powiedział: – Oj teraz, Bolku, nadaje ci tarczę z orłem, która będzie cię broniła przed strzałami. (Ta tarcza zuch dostaje tarczę i orła do przyklejenia). Po wycierpieniu walce zatrzymali się wszyscy w gospodzie. Bolek nie próżnował, na prośbę Zawiszy obsłużył całą świtę. Rankiem nakarmił konie i wyczyścił rycerskie zbroje. Zawisza widząc, że Bolek wywiązuje się ze swoich obowiązków, nadał Bolkowi na tarczę kolejny symbol – było to słońce. (Tu każdy zuch dostaje słońce do przyklejenia). Zdążyło się pewnego dnia, że Bolek sam

piłnował koni. Nagle kilku zbójników, którzy uratowali się z walki z Zawiszą, napadło na Bolkę, poruwając go z całym dobytkiem, którego piłnował. Kiedy zapytali, dla kogo służysz, to z dumą powiedział: – Dla Zawiszy Czarnego. – Zbójnicy bardziej się rozświecili, ale na nic im się to nie zdało, gdyż świta Zawiszy Czarnego zaraz otoczyła zbójników i uwolniła Bolkę. Gdy Zawisza o wszystkim się dowiedział, przyznał Bolkowi tytuł „zuch”. (Każdy zuch dostaje napis do przyklejenia). Wiele lat Bolek wędrował z Zawiszą Czarnym, ucząc się od niego sztuki rycerskiej. A i słynny rycerz zauważył, że Bolkowi nie trzeba mówić, co ma robić i sam pamięta o swoich obowiązkach. Gdy dotarli do Krakowa, król na prośbę Zawiszy Czarnego pasował Bolkę na rycerza, który w herbie miał orła i słonce. Od tej pory Bolek dzielnie służył Polsce stając się najlepszym zuchem wśród rycerzy.

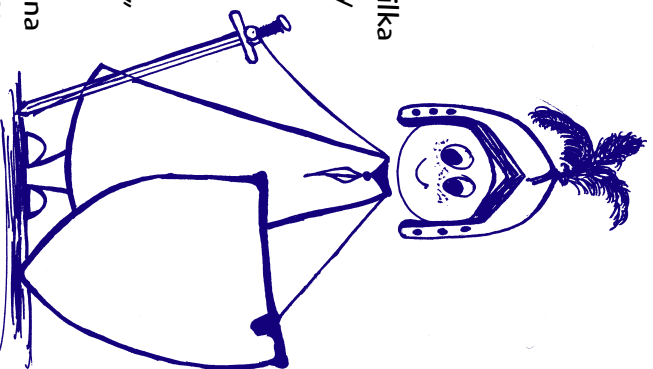
Po gawędzie zinterpretuj jej treść z zuchami zadając pomocnicze pytania:

1. Dlaczego Bolek chciał zostać rycerzem?
2. Co musiał zrobić Bolek, aby zostać rycerzem?
3. Jakby się zachował Bolek w dzisiejszych czasach?
4. Dlaczego warto ciężko pracować tak jak Bolek?

Na brzozonej korze

Na zwiłku kory brzozonej każdy z harcerzy wypisuje jeden z celów (kilka zadań), które uważa, że osiągnie w ciągu sześciu miesięcy. Ważne jest, aby harcerz chciał osiągnąć założony wcześniej cel. Może to być na przykład zdobycie stopnia, sprawności, a może poprawienie ocen w szkole. Gdy już każdy będzie miał zapisany swój cel, chowa go do specjalnie przygotowanego pudełka. Pudełko nie może przepuszczać wody (najlepiej do tego użyć małego słoika lub plastikowego pudełka po filmie do aparatu fotograficznego). Po wykonaniu tej czynności harcerze zakopują swoje „cele” w parku, na polanie, w ogrodzie...

To jeszcze nie koniec wszystkich zadań. Dodatkowo każdy tworzy mapkę, na której umieszcza mniejsze zadania, dzięki którym osiągnie swój cel. Mapka i umiesz-

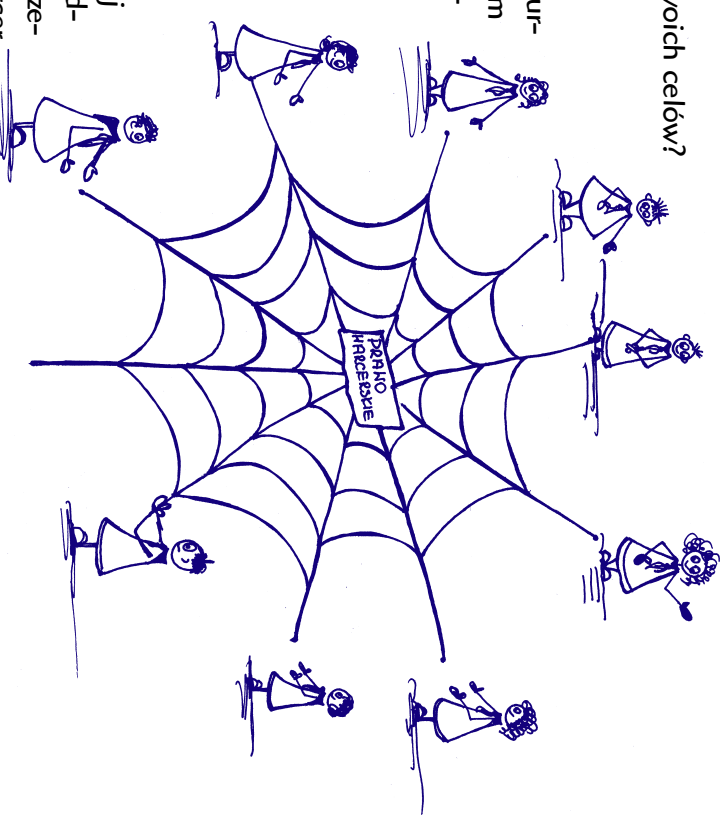

zone na niej zdania zobrazują harcerzowi miejsce, w którym się znajduje w dochodzeniu do celu. Po 6 miesiącach drużyna spotyka się w swoim gronie, a każdy harcerz przynosi odkopany swój „cel”. W kręgu wspólnie porozmawiajcie na temat osiągnięcia celów. Pytania pomocnicze do dyskusji to:

- ✓ Czy był czas, że zapomnieliście o zakopanych celach?
- ✓ Czy osiągnęliście swoje cele?
- ✓ W jaki sposób dochodziliście do swoich celów?

W sieci Prawa

Wykonaj w harcówce pajęczynę ze sznurka, w jej środku umieść kartkę z napisem Prawo Harcerskie. Każdemu harcerzowi postaraj się przygotować karteczkę, na której wypisane będą punkty Prawa Harcerskiego, a obok każdego z punktów narysowana będzie skala w dowolnym kształcie, np. kształt termometru lub linijki. Zadaniem harcerzy jest zaznaczenie na skali, w jakim stopniu przestrzegają danego punktu Prawa. Kolejną czynnością jest zwiniecie karteczki w rulonik, związanie jej sznurkiem i umieszczenie na pajęczynie w odległości od (środk) odpowiadającej przestępaniu w pełni danego punktu Prawa Harcerskiego. Na każdej zbiorce harcerze mogą przepinać ruloniki i zmieniać ich zawartość w zależności od swojego poczucia dochodzenia do celu. Podyskutujcie na temat „pracy nad sobą”, na stawaniu się coraz lepszym w dochodzeniu do przestrzegania kolejnych punktów Prawa.

Drzewo dobrych rad

Przygotuj ze swoimi harcerzami zbiorckę, na której wykonacie „drzewo dobrych rad”. Zadaniem harcerzy jest przygotowanie „dobrych rad”, które zapiszecie na karteczkach w kształcie liści. „Dobra rada” ma dotyczyć spraw związanych z poprawą swojej osobowości, dążeniem do osiągnięcia wiedzy i umiejętności praktycznych, pozbyciem się wad i utrzymania dobrych cech charakteru. Po zapisaniu „dobrej rady” harcerze omawiają jej treść.

Na następnej zbiorce każdy losuje liść z „drzewa dobrej rady”, zachowując dla siebie cenną wskazówkę.